

Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık (*)

Effective Repentance in Turkish Criminal Law

Arif Emre SÜMER**

Öz

Etkin pişmanlık, failin suçun tamamlanmasından sonra işlediği suçtan pişmanlık duyarak, belirli bir süre içinde suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma veya adli makamlarla iş birliği yaparak verdiği bilgilerle suçun aydınlatılmasına katkı sağlama gibi aktif bir edimde bulunması karşılığında cezanın ortadan kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran şahsi bir sebeptir. Etkin pişmanlık kurumuna birçok ülke ceza kanununda yer verilmiştir. Bunlardan bazıları etkin pişmanlığı genel bir hüküm olarak ele alırken, diğer bazıları yalnızca belirli suçlar bakımından etkin pişmanlığa atıfta bulunmuştur. Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) etkin pişmanlığa ilişkin genel bir hükme yer verilmemiştir. Bu sebeple Türk hukukunda etkin pişmanlık yalnızca kanunda açıkça düzenlenen suçlar bakımından gündeme gelmektedir. Bu çalışmada, Türk Ceza Hukukunda etkin pişmanlık kurumunun tüm yönleri ile incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda; etkin pişmanlık kurumunun tanımı, kapsamı, hukuki niteliği, düzenlenme amacı, düzenlendiği suçlar, 765 sayılı TCK'daki durumu, maddi ve manevi unsurları, benzer kurumlardan farkı ve hukuki sonuçları doktrindeki görüşler ve Yargıtay içtihatları doğrultusunda analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler

Etkin pişmanlık, Cezayı ortadan kaldıran şahsi sebep, Gönüllü vazgeçme, Teşebbüs, Aktif edim.

Abstract

Effective repentance is a personal reason that results in the elimination or reduction of the penalty in return for the perpetrator's active act of regretting the crime committed after the completion of the crime, eliminating the harmful consequences of the crime within a certain period of time or contributing to the elucidation of the crime with the information provided by cooperating with the

* Makale Geliş Tarihi: 02.10.2023 – Makale Kabul Tarihi: 17.11.2023 – Makale Yayın Tarihi: 31.12.2023

DOI: 10.56701/shd.1369884

Bu makale 2021 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı bünyesinde savunulan "Yargı Kararları Çerçevesinde Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık (TCK m. 221)" isimli yayımlanmamış yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Araş. Gör., İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı , İzmir – Türkiye

E-posta: arifemre.sumer@bakircay.edu.tr

ORCID: 0000-0001-7382-4922.

judicial authorities. Effective remorse is included in the penal codes of many countries. Effective repentance is included in the criminal codes of many countries. While some of these treat effective remorse as a general provision, others refer to effective remorse only in terms of certain crimes. The Turkish Criminal Code (TCK) does not include a general provision on effective repentance. For this reason effective repentance in Turkish law can only come to the agenda in terms of crimes explicitly regulated in the law. This study aims to examine all aspects of effective repentance in Turkish Criminal Law. In this context; the definition, scope, legal nature, purpose of regulation, crimes regulated, its status in the Turkish Penal Code No. 765, its material and moral elements, its difference from similar institutions and its legal consequences will be analyzed in line with the opinions in the doctrine and the case law of the Supreme Court.

Keywords

Effective repentance, Personal grounds for lifting the penalty, Voluntary abandonment, Attempt, Active action.

GİRİŞ

TCK'da genel bir hüküm olarak yer verilmeyen ve bu sebeple yalnızca kanunun açıkça düzenlediği suçlarda uygulanma kabiliyetini haiz olan etkin pişmanlık; failin, suçun tamamlanmasından sonra işlediği suçtan pişmanlık duyması ve kanunda öngörülen belirli bir süre içinde suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma veya adli makamlarla iş birliği yaparak verdiği bilgilerle suçun aydınlatılmasına katkı sağlama gibi aktif bir edimde bulunması koşuluyla, cezasının ortadan kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran şahsi bir sebeptir.

Ceza kanunlarında etkin pişmanlık kurumuna yer verilmesinin temelde iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki, suçun tamamlanmasından sonra failin hatasını anlayarak sebep olduğu haksızlığı gidermesine imkân sağlamak, başka bir deyişle gerçekleştirdiği haksızlığı telafi etmek için ona altın köprüler sunmaktır. İkinci neden ise etkin pişmanlıkta bulunan failden alınan bilgiler ile diğer suç ortaklarının başka suçlar işlemesine engel olmak veya işlenen suçların ortaya çıkarılmasına katkı sağlamaktır. Böylelikle suçun işlenmesinden sonra ortaya çıkabilecek daha ağır tehlike veya zararın önüne geçilmesi mümkün olacaktır.

Bu mülahazalarla, Türk Ceza Hukukunda da TCK ve diğer özel ceza kanunlarında düzenlenen bazı suçlar için etkin pişmanlık hükümleri öngörülmüştür. Özellikle malvarlığına karşı işlenen suçlar ile (TCK m. 168) suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçlarında (TCK m. 221) etkin pişmanlık hükümlerinin sıklıkla uygulandığı görülmektedir.

TCK'da etkin pişmanlığa genel bir hüküm olarak yer verilmemekle birlikte, etkin pişmanlık hükümlerinin öngörüldüğü tüm suçlar için geçerli olan ortak unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurların maddi ve manevi unsur olmak üzere iki ana başlık altında toplanması mümkündür. Etkin pişmanlığın dış dünyada değişiklik meydana getiren somut koşulları maddi unsuru, failin psişğinde ortaya çıkan durumlar ise manevi unsuru ifade etmektedir.

Bu çalışmada, etkin pişmanlık kurumunun tanımı, kapsamı, hukuki niteliği, düzenlenme amacı, 765 sayılı TCK dönemindeki durumu, düzenlendiği suçlar, maddi ve manevi unsurları, benzer kurumlardan farkı ve hukuki sonuçları doktrindeki görüşler ve Yargıtay içtihatları doğrultusunda analiz edilecektir. Çalışmada etkin pişmanlık hükümlerinin öngörülmesi her bir suç tipi ayrıca incelenmeyecek, yalnızca bu kurumun düzenlendiği her suç için geçerli olan ortak koşullarına değinilecektir. Yeri geldikçe etkin pişmanlık kurumunun bazı suç tiplerindeki özel koşullarından da bahsedilecektir.

I. ETKİN PİŞMANLIK KAVRAMI, 765 SAYILI TCK İLE 5237 SAYILI TCK'DAKİ ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELER, ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN DÜZENLENİŞ AMACI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. KAVRAM VE TANIM

Etkin kelimesi Türkçe sözlükte; *“hareketli, işleyen, çalışan, faal, aktif, dinamik”* anlamlarına gelmektedir. Pişmanlık ise; *“pişman olma durumu, nedamet”* anlamlarına karşılık gelmektedir¹. Ceza hukuku bakımından etkin pişmanlık kurumunun anlamı bu kelimelerin sözlük anlamlarıyla paraleldir.

Ceza hukuku doktrinde etkin pişmanlık kurumunun birçok tanımı yapılmaktadır. Doktrinde bir görüş etkin pişmanlığı; *“kanunda gösterilen bazı suçların tamamlanmasından sonra, failin işlediği suçtan pişmanlık duyması ve belli bir muhakeme aşamasına kadar bu suçun olumsuz etkilerini gidermesi hâlinde, cezasını azaltan ya da kaldıran şahsi bir sebep”* olarak tanımlarken², başka bir görüş bu kurumu, *“suçun tamamlanmasından sonra failin pişmanlık duyarak suçun işlenmesinin meydana getirdiği sonuçları gidermeye yönelik davranışlarda bulunması”*³ şeklinde açıklamaktadır. Yine doktrinde başka bir görüş etkin pişmanlığı, *“suçun bütün unsurlarıyla tamamlanmasından sonra failin bazı pişmanlık gösteren hareketler yapması durumunda, bu hareketler dolayısıyla faile ceza verilmemesini veya cezasında indirim yapılmasını ifade eden kurum”*⁴ şeklinde tarif etmektedir⁵.

¹ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Etkin” (Erişim 19 Ağustos 2020).

² Yasemin Baba, *Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2013) 3-4.

³ Mahmut Koca - İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020) 446.

⁴ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019) 517.

⁵ Diğer bazı tanımlar için bkz. Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2013) 292; İbrahim Özer, *Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011) 6; Mustafa Arslantürk, *Etkin Pişmanlık-Vazgeçme-Cezasızlık* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018) 22; Ceyda Ümit, “Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda Etkin Pişmanlık Uygulaması: Yasal Gelişmeler Işığında Analitik Bir İnceleme”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/1 (2021) 134; Gülden Şişman - Şenel Sarsıkoğlu, “Vergi Kaçakçılığı Suçunda Etkin Pişmanlık”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 30/3 (2022) 1595.

Unsuruları aşağıda açıklanacak olmakla birlikte, kanaatimizce etkin pişmanlık kurumunun; failin suçun tamamlanmasından sonra işlediği suçtan pişmanlık duyarak, kanunda öngörülen belirli bir süre içinde suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma veya adli makamlarla iş birliği yaparak verdiği bilgilerle suçun aydınlatılmasına katkı sağlama gibi aktif bir edimde bulunması koşuluyla, cezanın ortadan kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran şahsi bir sebep olarak tanımlanması mümkündür.

B. 765 SAYILI TCK'DA ETKİN PİŞMANLIK

765 sayılı TCK etkin pişmanlık kurumunu 5237 sayılı TCK'dan farklı şekilde düzenlemiştir. Bu farklılığın temelinde iki kanunun teşebbüs ve gönüllü vazgeçme kurumlarını farklı kapsamda düzenlemesi vardır⁶. 765 sayılı TCK'da teşebbüs kurumu eksik teşebbüs - tam teşebbüs ayrımına tabi tutulmaktaydı⁷. Failin icra hareketlerine başlamasıyla beraber bu hareketleri elinde olmayan sebeplerle tamamlayamaması hâlinde eksik teşebbüs, icra hareketlerinin tamamlanmasıyla birlikte neticenin meydana gelmemesi hâlinde ise tam teşebbüs söz konusu olmaktadır⁸. 5237 sayılı TCK, 35'inci maddesindeki teşebbüs düzenlemeyle yeni bir anlayışı kabul ederek eksik teşebbüs - tam teşebbüs ayrımına son vermiştir⁹.

Yine 765 sayılı TCK döneminde gönüllü vazgeçme yalnızca eksik teşebbüs aşamasında, başka bir deyişle failin icra hareketlerini tamamlamadan suçtan vazgeçmesi durumunda söz konusu olmaktadır¹⁰. 5237 sayılı TCK döneminde ise gönüllü vazgeçme kurumunun uygulama sahası hem icra hareketleri tamamlanmadan hem de netice meydana gelmeden suçtan dönülmesi hâlini kapsayacak şekilde genişletilmiştir¹¹. Bu değişikliklerin sonucunda iki kanunun etkin pişmanlık düzenlemesi arasında da fark oluşmuştur.

⁶ Ensar Bakı, "Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* 2 (2016) 34; Enes Yılmaz, "Suçun Özel Bir Görünüş Şekli Olarak Gönüllü Vazgeçme", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016) 2565.

⁷ Faruk Erem, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Cilt: I Genel Hükümler* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968) 332-333; Sulhi Dönmezer - Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt: II* (İstanbul, Beta Yayınları 1997) 443; Adem Sözüer, *Suçta Teşebbüs* (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1994) 226-227; Faruk Erem vd., *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1997) 308.

⁸ Uğur Alacakaptan, *Suçun Unsuruları* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1975) 80; Sözüer, *Teşebbüs*, 226; İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019) 522 ; Andrew Ashworth, *Principles Of Criminal Law* (Oxford: Oxford University Press, 2003) 446; Doğan Soyaslan, *Teşebbüs Suçu* (Ankara: Kazancı Yayınları, 1994) 21.

⁹ Köksal Bayraktar, "Türk Ceza Kanunu Tasarısına İlişkin Genel Bir Değerlendirme ve Genel Hükümler Üzerine Birkaç Eleştiri", *Türk Ceza Kanunu Reformu-II Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBB Yayınları* 71 (2004) 33; Devrim Aydın, "Suçta Teşebbüs", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55/1 (2006) 88.

¹⁰ Erem, *Genel Hükümler*, 332-333; Sözüer, *Teşebbüs*, 235; Dönmezer - Erman, *Cilt I*, 443-444; Erem vd., *Genel Hükümler*, 316; Yılmaz, "Gönüllü Vazgeçme", 2560.

¹¹ Özgenç, *Genel Hükümler*, 522; Bahri Öztürk – Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020) 366.

765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde etkin pişmanlık kurumu doktrinde genel olarak “*faal nedamet*” şeklinde isimlendirilmekteydi. Faal nedamet kurumu doğrudan kanunda düzenlenmeyen, doktrin ve Yargıtay içtihadı tarafından kabul edilen ve kural olarak her suçta uygulanma kabiliyetini haiz bir müessese olma özelliğine sahipti¹². Faal nedamet doktrinde, “*icranın bitmesinden sonra failin neticenin gerçekleşmesine, kendi ihtiyarında olan sebeplerle engel olması hali*” olarak tanımlamaktaydı¹³. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, 765 sayılı TCK'da etkin pişmanlık yalnızca icra hareketlerinin bitmesinden sonra neticenin fail tarafından engellenmesi hâlinde mümkün olmaktadır. İcra hareketlerinin devamı sırasında failin suçtan dönmesi hâlinde ise gönüllü vazgeçme gündeme gelmektedir¹⁴. Özetle, failin eksik teşebbüs aşamasında suçtan vazgeçmesi hâlinde gönüllü vazgeçme, tam teşebbüs aşamasında suçtan vazgeçip neticenin meydana gelmesini önlemesi hâlinde ise faal nedamet (etkin pişmanlık) söz konusu olmaktadır¹⁵.

Failin suç tamamlandıktan sonra pişmanlık gösterip suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırması, tazminat ödemesi ya da mağdurdan özür dilemesi gibi durumlarda cezasının azaltılması sonucunu doğuran düzenlemeler ise doktrindeki bazı yazarlarca suçtan sonraki faal nedamet olarak kabul edilmekteydi¹⁶. Ancak 765 sayılı TCK döneminde faal nedamet kurumu suç öncesine özgü olduğu için, bahsedilen bu durumların bazen takdiri bazen ise zorunlu indirim sebebi olarak kabul edilebileceği doktrindeki hâkim görüşü¹⁷. Ayrıca bu kanun döneminde, failin faal nedametten yararlanmak için ortaya koyduğu iradi davranışı yeterli bulunmamakta, kurumun özüne uygun olarak bu iradi davranışın bir pişmanlık sonucu yerine getirilmesi, başka bir deyişle pişmanlığın “samimi” olması aranmaktaydı¹⁸.

765 sayılı TCK döneminde faal nedamet varlığı hâlinde failin ceza sorumluluğunun nasıl belirleneceği hususu tartışmalıydı. Doktrinde faal nedamet varlığı hâlinde faile ceza verilmesine

¹² Erem, *Genel Hükümler*, 336; Dönmezer - Erman, *Cilt I*, 451-452; Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayınları, 2014) 473; Mustafa Özen, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019) 563.

¹³ Köksal Bayraktar, “Faal Nedamet”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 33/3-4 (1967) 123; Başka bir tanım için bkz. Zeki Hafizoğulları - Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar* (Ankara: US-A Yayıncılık, 2012) 151: “Etkin pişmanlık işlenmekte olan bir suçu işlemekten vazgeçmektir.”

¹⁴ Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt: II-III* (İstanbul: Beta Yayınları, 1992) 414; Carlo Erra, (Çev. Sahir Erman), “Teşebbüste İhtiyariyle Vazgeçme”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 10/3-4 (1944) 715; Baki, “Etkin Pişmanlık”, 34-35; Özen, *Genel Hükümler*, 563.

¹⁵ Dönmezer - Erman, *Cilt I*, 443-444; Çetin Arslan, “Karşılıksız Çek Suçunda Etkin Pişmanlık”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 1/5 (2011) 161-162; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 14-15.

¹⁶ Hafizoğulları - Özen, *Topluma Karşı Suçlar*, 151; Bayraktar, “Faal Nedamet”, 125; Önder, *Genel Hükümler*, 422-423; 765 sayılı TCK'daki bu düzenlemelere; örgüt kurma suçuna ilişkin 170'inci madde, suç için anlaşma suçuna ilişkin 171'inci maddenin son fıkrası, tehdit suçuna ilişkin 180'inci maddenin ikinci fıkrası ile 181'inci maddenin üçüncü fıkrası, zimmet suçuna ilişkin 202'inci maddenin üçüncü fıkrası, rüşvet suçuna ilişkin 215'inci madde ve uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin 405'inci madde örnek olarak verilebilir. Bkz. Baba, *Etkin Pişmanlık*, 16-17.

¹⁷ Bayraktar, “Faal Nedamet”, 126.

¹⁸ Erem, *Genel Hükümler*, 340.

gerek olmadığını belirten bir görüş bulunmakla birlikte¹⁹, hâkim görüş bu durumda failin tam teşebbüsten dolayı cezalandırılması ancak cezasında takdiri indirim nedenlerini düzenleyen TCK'nın 59'uncu maddesine göre bir indirim yapılmasının gerektiği yönündeydi²⁰. Yine bu dönemde, doktrinde etkin pişmanlığın kanunda düzenlenmemiş olması sebebiyle bu durumun failin cezasında etki doğurmayacağını belirten yazarlar da bulunmaktadır²¹.

C. 5237 SAYILI TCK'DA ETKİN PİŞMANLIK

5237 sayılı TCK ile bir anlayış değişikliğine gidilerek, teşebbüs ve gönüllü vazgeçme kurumlarının 765 sayılı TCK döneminde olduğundan daha farklı bir kapsamda düzenlendiğinden yukarıda bahsedilmişti. Bu değişikliklere paralel olarak, 5237 sayılı TCK'da etkin pişmanlık kurumu da yalnızca suçun tamamlanmasından sonraki aşamaya özgülenmiştir²².

5237 sayılı TCK ister icra hareketleri bitmeden olsun ister icra hareketleri bittikten sonra neticenin önlenmesi şeklinde olsun, suç tamamlanmadan önce failin suçtan dönmesi hâlini gönüllü vazgeçme kurumu kapsamında düzenlemiştir²³. TCK'ya göre, suçun tüm unsurlarıyla tamamlanmasından sonra failin pişmanlık göstererek suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma yönünde aktif bir edimde bulunması hâlinde ise etkin pişmanlık gündeme gelecektir²⁴. Kısaca 5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK'daki ihtiyariyle vazgeçme ve faal nedamet müesseselerini gönüllü vazgeçme çatısı altında toplamış, etkin pişmanlık kurumunu ise yalnızca suçun tamamlanmasından sonraki aşamada gündeme gelecek şekilde düzenlemiştir²⁵.

¹⁹ Bayraktar, "Faal Nedamet", 137.

²⁰ Turhan Tufan Yüce, *Ceza Hukuku Dersleri Cilt: I* (Manisa: Şafak Basım ve Yayınevi, 1982) 359-360; Bayraktar, "Faal Nedamet", 137-138; Önder, *Genel Hükümler*, 423; Baki, "Etkin Pişmanlık", 36. Faal nedamet'in suçtan sonrası için söz konusu olduğu durumlarda ise doktrinde ikili bir ayırım yapılmakta, kanunda açık bir düzenlemenin varlığı hâlinde bu durumun "hafifletici sebep" bağlamında ele alınacağı, kanunda açık bir düzenlemenin bulunmadığı hâllerde ise failin cezasında 59'uncu maddede düzenlenen takdiri indirim nedenleri hükmüne göre indirim yapılacağı kabul edilmekteydi. Bkz. Güngör Saka, "İhtiyariyle Vazgeçme ve Faal Nedamet", *Adalet Dergisi* 78/5 (1988) 94; Bayraktar, "Faal Nedamet", 127; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 17.

²¹ Dönmezer - Erman, *Cilt I*, 452; Erem vd., *Genel Hükümler*, 323.

²² Sulhi Dönmezer - Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt: II* (İstanbul: Der Yayınları, 2019) 152; Veli Özer Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022) 487; Şişman - Sarsıkoğlu, "Etkin Pişmanlık", 1595.

²³ Hale Akdağ, "Gönüllü Vazgeçme", *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3/2 (2013) 97-98; Doktrinde 5237 sayılı TCK döneminde de etkin pişmanlığın suç öncesi etkin pişmanlık ve suç sonrası etkin pişmanlık olarak ikiye ayrılabilceğini belirten görüşler bulunmaktadır. Bu görüşe göre 5237 sayılı TCK'da suç öncesi etkin pişmanlık kurumu TCK'nın 36'ncı maddesinde "gönüllü vazgeçme" müessesesi ile birlikte düzenlenmiştir. Bkz. Arslan, "Karşılıksız Çek", 163.

²⁴ Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019,) 665; Akdağ, "Gönüllü Vazgeçme", 93; Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 447; Şişman - Sarsıkoğlu, "Etkin Pişmanlık", 1595.

²⁵ Baki, "Etkin Pişmanlık", 40; Mehmet Gödekli, "Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 7/29 (2017) 283; Ümit, "Kaçakçılıkla Mücadele", 135; Doktrinde bazı yazarlar 5237 sayılı TCK döneminde de etkin pişmanlık kurumunu suç tamamlanmadan önce neticenin meydana gelmesinin önlenmesi ve suç tamamlandıktan sonra bazı edimleri yerine getirilmesi sonucunda gerçekleşen bir kurum olarak ele almaktadır. Bkz. İçel, *Genel Hükümler*, 474-475.

Birçok ülke ceza kanunu etkin pişmanlık kurumunu düzenlemiştir. Bunlardan bazıları etkin pişmanlık kurumuna genel bir hüküm olarak yer verirken, diğer bazıları da belirli suçlar için bu müesseseye atıfta bulunmaktadır²⁶. 5237 sayılı TCK etkin pişmanlık kurumunu genel bir hüküm olarak değil, bazı suç tipleri bakımından ayrı ayrı olarak düzenlemiştir²⁷.

Kanunun etkin pişmanlık hükümleri sevk ettiği suç tipleri sınırlı sayıdadır²⁸. TCK'daki bu suçlar sırasıyla; “*organ veya doku ticareti suçu (TCK m. 93)*”, “*kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu (TCK m. 110)*”²⁹, “*malvarlığına karşı suçlar (hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, taksirli iflas, yağma, karşılıksız yararlanma suçları) (TCK m. 168)*”³⁰, “*imar kirliliğine neden olma suçu (TCK m. 184/5)*”³¹, “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve*

²⁶ Dönmezer - Erman, *Cilt II*, 159.

²⁷ 2003 yılında meclise Hükümet Tasarısı olarak sunulan ancak yasalaşmayan Dönmezer Tasarısı'nda etkin pişmanlık müessesesi genel hükümler bölümünde düzenlenmişti. Bu düzenleme, “*Kastettiği cürmün icra hareketlerini bitirmiş olmakla beraber çabalarıyla neticenin meydana gelmemesini sağlamış ve meydana gelmiş neticeyi tamamen ortadan kaldırmış...*” failin cezasının indirileceği şeklinde hükme bağlanmıştı. Buna göre tam teşebbüs aşamasındaki vazgeçme ile etkin pişmanlık tek bir çatı altında toplanarak, cezayı azaltan bir sebep olarak düzenlenmişti. Baba, *Etkin Pişmanlık*, 17.

²⁸ “*TCK'da etkin pişmanlık tüm suçlarda uygulanabilecek genel bir hüküm olarak değil, özel suç tipleri bakımından uygulanabilecek istisnai bir müessese olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda kanun koyucu bazı suçlara ilişkin etkin pişmanlık düzenlemesini “etkin pişmanlık” başlığıyla bağımsız bir madde hâlinde (TCK'nın 93, 110, 168, 192, 201, 221, 248, 254, 269, 274, 293.) bazılarını ise suç tipinin düzenlendiği maddenin bir fıkrası şeklinde gerçekleştirmiştir. (TCK'nın 184/5, 230/5, 245/5, 275/2, 275/3, 281/3, 282/6, 289/2, 297/4, 316/2.) Bu hükümlerin bir kısmında etkin pişmanlık nedeniyle cezanın tamamen ortadan kaldırılması öngörülmüş, bir kısmında ise sadece belli oranda indirilmesi kabul edilmiştir.*”, Yargıtay Ceza Genel Kurulu (Yargıtay), K. 2020/159 (10 Mart 2020).

²⁹ Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundaki etkin pişmanlık düzenlemesinin analizi için bkz. Zafer İçer, “*Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçunda Etkin Pişmanlık (TCK.m.110)*”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Bülent TAHİROĞLU'na Armağan 23/3 (2017) 776-791.

³⁰ TCK m. 168: “*(1) Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflâs, taksirli iflâs suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadar indirilir. (2) Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmeden önce gösterilmesi halinde, verilecek cezanın yarısına kadar indirilir. (3) Yağma suçundan dolayı etkin pişmanlık gösteren kişiye verilecek cezanın, birinci fıkraya giren hallerde yarısına, ikinci fıkraya giren hallerde üçte birine kadar indirilir. (4) Kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, ayrıca mağdurun rızası aranır. (5) Karşılıksız yararlanma suçunda, fail, azmettiren veya yardım edenin pişmanlık göstererek mağdurun, kamunun veya özel hukuk tüzel kişisinin uğradığı zararı, soruşturma tamamlanmadan önce tamamen tazmin etmesi halinde kamu davası açılmaz; zararın hüküm verilinceye kadar tamamen tazmin edilmesi halinde ise, verilecek ceza üçte birine kadar indirilir. Ancak kişi, bu fıkra hükmünden iki defadan fazla yararlanamaz.*” Malvarlığına karşı işlenen suçlar için öngörülen ortak etkin pişmanlık hükmü hakkında detaylı bilgi için bkz. Mehmet Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022) 695-697; İsmail Turgut Kıldan, “*Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlarda Etkin Pişmanlık Hükmünün Uygulanabilme Koşulları*”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 1/8 (2012) 115-139; Doktrinde *Toroslu* söz konusu düzenlemenin suç sonrası pişmanlık hâlini düzenleyen ortak bir hafifletici neden olduğunu belirtmektedir. Bkz. Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2015) 198.

³¹ TCK m. 184/5: “*Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.*”; Bu suç için öngörülen etkin pişmanlık düzenlemesinin detaylı incelemesi için bkz. Abdulkaki Giyik, “*İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu*”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 134 (2018) 102-104. Bu suçtaki etkin pişmanlık düzenlemesi TCK'daki diğer etkin pişmanlık düzenlemelerinden oldukça önemli bir noktada ayrılmaktadır. Nitekim TCK'daki diğer etkin pişmanlık düzenlemeleri cezayı azaltan ya da ortadan kaldıran bir

ticareti suçu” ile “kullanmak için uyuşturucu madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçu (TCK m. 192)”, “parada sahtecilik suçu” ile “kıymetli damgada sahtecilik suçu (TCK m. 201)”, “suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu”³², “banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçu”³³, “zimmet suçu”, “rüşvet suçu (TCK m. 254)”, “iftira suçu (TCK m. 269)”, “yalan tanıklık suçu (TCK m. 274)”³⁴, “suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu (TCK m. 281/3)”, “suçtan

sebeup olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu düzenlemede ise hakkında imar kirliliğine neden olma suçundan verilen mahkûmiyet hükmü kesinleşen failin bu aşamadan sonra dahi etkin pişmanlıktan yararlanabileceği kabul edilmiştir. Bu hükümde, hakkında verilen mahkûmiyet hükmü kesinleşen failin etkin pişmanlıktan yararlanması hâlinde cezanın “bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağı” düzenlenmiştir. Oysaki bir cezayı bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran kuruma ceza hukukunda “af” denmektedir. Genel af ve özel af şeklinde iki görünümü olan affi çıkarma yetkisi ise Anayasa’nın 87’nci maddesine göre münhasıran Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne aittir. Anayasa istisnai hâllerde Cumhurbaşkanı’na da af çıkarma yetkisi tanımıştır. Tam da bu gerekçelerle söz konusu etkin pişmanlık hükmünün Anayasa’ya aykırılığı sebebiyle Anayasa Mahkemesi’ne (AYM) iptal davası açılmıştır. AYM bu davada, affin önceden ve belli zamana kadar işlenmiş suçları kapsamına alma özelliğinin olduğunu, başka bir deyişle affin geçmişe etkili olduğunu, TCK’nın 184’üncü maddesinin beşinci fıkrasındaki etkin pişmanlık hükmünün ise geçmişe etkili olmadığını, geleceğe etkili olduğunu belirterek iptal talebini reddetmiştir. AYM’nin söz konusu kararı için bkz. Anayasa Mahkemesi (AYM), K. 2008/119 (12 Haziran 2008). Söz konusu hüküm Yargıtay uygulamasında da etkin pişmanlık düzenlemesi olarak kabul edilmektedir. Örnek karar için bkz.: “Sabıka kaydı bulunmayan sanığa yüklenen imar kirliliğine neden olma suçunun kişilere ve kamu idaresine karşı doğrudan bir zarara yol açtığına kanıtlanmamış bulunması ve ruhsatsız yapının eski hale getirilmesinin ise ancak TCK’nın 184/5 maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması bakımından gözetilebilmesi karşısında...”, Yargıtay 4. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2012/23032 (5 Kasım 2012). Bu düzenlemenin etkin pişmanlık hükmü içerdiğini belirten görüş için bkz. Ali Kemal Yıldız, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)”, *Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan 2/2 (2004) 297. TCK’nın 184’üncü maddesinin beşinci fıkrasındaki hükmün af niteliğinde olduğunu belirten görüş için bkz. Tuğrul Katoğlu, “Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar”, *Mülkiye Dergisi* 29/246 (2005) 146-148, Baba, *Etkin Pişmanlık*, 114. TCK’nın 184’üncü maddesinin beşinci fıkrasındaki hükmün af ya da etkin pişmanlık düzenlemesi olarak değerlendirilemeyeceğini, hükmün hukuki mahiyetinin kendine özgü (sui generis) nitelikte olduğunu belirten görüş için bkz. Büşra Elligiray, *İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019) 100.

³² TCK m. 221: “(1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz. (2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz. (3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz. (4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır. (5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir. (6) Kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz.”; Örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Ahmet Caner Yenidünya - Zafer İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan 19/2 (2013) 823-827; Erkan Sarıtaş, *Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları (TCK m. 220-221)* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2018) 437-452, 520-536, 579-581, 628-629.

³³ Bu suç için öngörülen etkin pişmanlık düzenlemesinin detaylı incelemesi için bkz. Veli Özer Özbek, “Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması Suçu (TCK m. 245)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu’na Armağan 9/Özel Sayı (2007) 1037-1040.

³⁴ TCK m. 274: “(1) Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar verilmeden veya hükümden önce gerçeğin söylenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz. (2) Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar verildikten sonra ve fakat hükümden önce gerçeğin söylenmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisinden yarısına kadar indirilebilir. (3) Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmeden önce gerçeğin söylenmesi halinde, verilecek cezanın yarısından üçte birine kadar indirilebilir.”; Yalan tanıklık suçunda etkin pişmanlık düzenlemesinin detayları hakkında bilgi

kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu (TCK m. 282/6)”, “muhafaza görevini kötüye kullanma suçu (TCK m. 289/2)”, “hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu (TCK m. 293)”, “infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokma suçu (TCK m. 297/4)”, “suç için anlaşma suçu (TCK m. 316/2)”dur³⁵.

Her bir etkin pişmanlık hükmü bazı farklı unsurları bünyesinde barındırır da hepsi için ortak unsurlar da bulunmaktadır.³⁶ Etkin pişmanlık hükümleri arasındaki unsur farklılığı, esas itibariyle ilgili suçta etkin pişmanlıktan yararlanmak için fail tarafından yerine getirilmesi gereken aktif edim noktasında ortaya çıkmaktadır. Aşağıda etkin pişmanlık kurumunun düzenleniş sebebi ile hukuki niteliği ortaya konulduktan sonra her etkin pişmanlık düzenlemesi için geçerli olan ortak unsurlara değinilecektir.

D. ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN DÜZENLENİŞ AMACI

TCK'nın 1'inci maddesinde ceza kanununun amacı düzenlenmiştir. Bu maddede kanunun amacı; *“kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak ve suç işlenmesini önlemek”* olarak ifade edilmiştir. Esasen etkin pişmanlık kurumunun düzenleniş amacı da bu hükümde belirtilenlerden farklı değildir³⁷. Ancak daha özele indirgenecek olunursa, bu kurumun düzenleniş amacı iki ana başlık altında ele alınabilir. Bunlardan

_____ için bkz. Feyza Kır, “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272) ve Etkin Pişmanlık”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70/3 (2021) 1107-1132.

³⁵ TCK'nın 38'inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilen, azmettirenin belli olmaması hâlinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortaklarının cezalarında indirim yapılmasını öngören hükmün bir etkin pişmanlık düzenlemesi olduğu yönündeki görüş için bkz. Abdulkaki Giyik, “Bir Etkin Pişmanlık Hâli Olarak Azmettirenin Ortaya Çık[arıl]masının Sağlanması (TCK m. 38/3)”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1 (2023) 325-330.

³⁶ Ayrıca bazı özel ceza kanunları ile ceza hükmü içeren diğer kanunlarda düzenlenen suçlar için öngörülen etkin pişmanlık hükümleri de mevcuttur. Örneğin; Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SPK) 110'uncu maddesinde düzenlenen *“Güveni kötüye kullanma ve sahtecilik suçu”* bakımından aynı maddenin üçüncü fıkrasında bir etkin pişmanlık hükmü sevk edilmiştir. Aynı şekilde, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun (KMK) 3'üncü maddesinde *“Kaçakçılık suçları”* tek tek sayılmış, aynı Kanun'un 5'inci maddesinde ise bu suçlar bakımından öngörülen bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 6'ncı maddesinde de karşılıksız çek suçunda geçerli olmak üzere bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Örnekleri bu şekilde çoğaltmak mümkündür. Çalışmamızda etkin pişmanlık kurumu TCK bağlamında ele alınsa da, burada söylenen hususlar özel ceza kanunlarındaki etkin pişmanlık düzenlemeleri bakımından da geçerlidir. Vergi Usul Kanunu'nda (VUK) düzenlenen kaçakçılık suçları ile vergi ziyayı kabahatinin işlenmesi hâlinde gündeme gelen *“pişmanlık”* müessesesinin etkin pişmanlık kurumu ile benzer özellikleri olsa da bu kurumun kendine özgü bir yapısı bulunmaktadır. Bkz. Metin Taş, “Gümrük Suç ve Kabahatlerinde Pişmanlık: Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *International Journal of Public Finance* 6/1 (2021) 65; Hasan Hüseyin Bayraklı, “Pişmanlık ve İslah Hükümleri Karşısında Vergi Kaçakçılık Suçlarının Konumu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 8/31 (2017) 52; Etkin pişmanlığın vergi ceza hukukundaki *“pişmanlık”* ve *“İslah”* kurumlarından farkı hakkında detaylı bilgi için bkz. Elif Yılmaz Furtuna - Arzu Laloğlu, “7394 Sayılı Kanun Bağlamında Vergi Kaçakçılığı Suçunda Etkin Pişmanlık Müessesesi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/2 (2022) 352-353.

³⁷ Evrim Yıldırım, “Sermaye Piyasası Suçları Açısından Etkin Pişmanlık”, *Ankara Barosu Dergisi* 2 (2014) 233.

ilki, suçun tamamlanmasından sonra failin hatasını anlayarak sebep olduğu haksızlığı gidermesine imkân sağlamak, başka bir deyişle gerçekleştirdiği haksızlığı telafi etmek için ona altın köprüler sunmaktır³⁸. İkinci neden ise, etkin pişmanlıkta bulunan failden alınan bilgiler ile diğer suç ortaklarının başka suçlar işlemesine engel olmak veya işlenen suçların ortaya çıkarılmasına katkı sağlamaktır³⁹. Böylelikle suçun işlenmesinden sonra ortaya çıkabilecek daha ağır tehlike veya zararın önüne geçilmesi mümkün olacaktır.

İkinci amaç özellikle örgütlü suçlarda kendini göstermektedir⁴⁰. Gerçekten bu örgütler ileride çok sayıda suç işlemek için bir araya gelmiş kişilerden oluşmaktadır. Örgüt mensubunun pişmanlık göstererek örgütün yapısı, mensupları ya da işlediği suçlar hakkında bilgiler vermesi daha sonra işlenecek suçların önlenmesinde hayati bir öneme sahiptir. Bu sebeple örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmesi pişman olan örgüt suçlularının legaliteye dönme yönünde adım atmalarını teşvik edecek, devletin de bu kişilerden aldığı bilgilerle suç örgütleriyle daha etkin mücadele etmesine katkıda bulunacaktır⁴¹.

³⁸ Ahmet Caner Yenidünya - Zafer İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık", *Fasikül Dergisi*, 38 (2013) 3; Etkin pişmanlığın ceza hukukuna özgü bir ödüllendirme düzeni kurduğuna ilişkin görüş için bkz. Zeki Hafizoğulları - Ezgi Aygün Eşitli, "İftira ve İftira Benzeri Suçlar", *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/2 (2015) 105.

³⁹ Sami Selçuk, "Suç Sonrası Etkin Cayma (1)", *Timetürk* (8 Aralık 2009); Şişman - Sarsıkoğlu, "Etkin Pişmanlık", 1602-1603; Yenidünya – İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları", 3.

⁴⁰ TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçu, 314'üncü maddede düzenlenen "silahlı örgüt" suçu, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'nci maddesinde düzenlenen "terör örgütü" suçu ve TCK'nın 78'inci maddesinde düzenlenen ve soykırım ile insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla kurulan "Örgüt" suçlarında uygulanma kabiliyetini haiz TCK'nın 221'inci maddesindeki etkin pişmanlık hükmü şu şekildedir: "(1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz. (2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz. (3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz. (4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır. (5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir."

⁴¹ Ömer Ünlü, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)* (Ankara: Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013) 195; Önder Tozman, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2017) 414-415; Sarıtaş, *Örgütlenme Suçları*, 439; Cihan Kavlak, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017) 425-453. Yazar bu sebeple örgüt suçları için öngörülen etkin pişmanlık düzenlemesini ödüllendirici mahiyette bulmaktadır. Başka bir deyişle, yazara göre, burada suç örgütleriyle daha etkili mücadele edilebilmesi amacıyla devletin kendisiyle iş birliği yapanlara ceza vermeyerek ya da daha az ceza vererek cezalandırma hakkından taviz gösterme durumu söz konusudur; "Etkin pişmanlık hükümlerinin amacı, bir yandan terör ve örgütlü suçlarla mücadele bakımından stratejik önemi nedeniyle en etkili bilgi edinme ve mücadele araçlarından olan örgütün kendi mensuplarını kullanmak, diğer taraftan da suç işlemeyi önlemek, mensup olduğu kanun dışı örgütün amaçladığı suçun işlenmesine engel olanları ve işlediği suçtan pişmanlık duyanları cezalandırmayarak ya da cezalarında belli oranlarda indirim yaparak yeniden topluma kazandırmaktır.", Yargıtay 3. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2022/4388 (14 Eylül 2022). Yargıtay'ın başka bir kararının karşı oy gerekçesinde örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmesinin bu suçluluk türüyle mücadelede arz ettiği önem şu şekilde açıklanmıştır: "Devletler örgütlü suçluluk ve terör

Etkin pişmanlık kurumunun düzenlenmesiyle suçun tamamlanmasından sonra, faille ya da şeriklere, meydana gelen zararı ortadan kaldırarak, düzelterek ya da suçun aydınlatılmasına katkı sağlayarak hatasını telafi etme ve bozulan hukuk barışını onarma imkânı verilmektedir.⁴² Bu müessesenin düzenleniş amacı yaptırımların caydırıcılığını azaltmak ya da bu düzenlemeleri fırsata çevirmek isteyen suçluları kurtarmak olmamalıdır. Kanun koyucu hangi suçlarda etkin pişmanlığın düzenleneceğine ve etkin pişmanlığın hangi aşamaya kadar mümkün olacağına karar verirken yukarıdaki esaslardan hareket ederek izlediği suç politikasına göre belirleme yapmalıdır⁴³.

E. ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ

Etkin pişmanlık, cezayı ortadan kaldıran veya azaltan şahsi bir sebeptir⁴⁴. Bu husus malvarlığına karşı suçlarda etkin pişmanlık düzenlemesi öngören TCK'nın 168'inci maddesinin gerekçesinde ifade edildiği gibi⁴⁵, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararında da ortaya konulmuştur⁴⁶. 5237 sayılı

suçlarıyla mücadele etmek için çeşitli stratejiler üretmektedir. Devletler kendi varlıklarını ve Anayasal düzenlerini tehdit edecek boyutlara ulaşan bu suçluluk türlerinin önüne geçmek için örgütün kendisini daha doğrusu mensuplarını kullanma yolunu denemektedir. Gerçekten suç örgütlerinin çökertilmesi mensuplarının yakalanıp cezalandırılmasında en etkili yöntemlerden birisi bizzat örgüt mensuplarıdır. Suç örgütleri ve işledikleri suçlar hakkında bu kişilerden bilgi alınması örgüt ve örgüt mensuplarıyla daha etkin mücadele edilmesi sonucu örgütün dağılması veya zayıflatılması ve örgütün kullandığı yöntemlerinin tespit edilip buna göre önlem alınmasını sağlayacaktır. Çağımızda bilginin kullanılması en etkili yöntemlerden biridir. "Bilgi otoritenin yarısıdır" kavramından hareketle örgüt mensuplarının sadece örgütü ortadan kaldırmaları ya da örgütle irtibatlarını kesmeleri karşılığında bazen de örgüt ya da işlediği suçlar hakkında bilgi vermeleri karşılığında hiç ceza vermeme ya da indirimli ceza verme vaadi ile örgütlerin ortadan kaldırılması ya da zayıflatılması amaçlanmaktadır. Diğer bir bakışla örgüte adım atmakla suç dünyasının içine düşen örgüt mensuplarını yeniden topluma kazandırma şansını tanımak gerekir. Bu açıklamalar ışığında kanunu düzenleme ve dosya kapsamında örgüt ve örgüt adına suç işleyen kişiler hakkında etkin pişmanlık haklarını kullanılarak bilgi veren sanıkların verdikleri bu bilgilerin elverişli olduğu kabul edilerek diğer örgüt mensuplarının mahkumiyetlerinde kullanılmasına rağmen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmaması hak ve nesafete uygun olmadığı gibi, gelecekte suçluluğa katılan kişilerin suç örgütleri ve örgüt adına suç işleyen kişilerin hakkında bilgi verilmesini engelleyecek nitelikte terörle mücadeleye katkı değil, zarar veren bir anlayış olur.", Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2019/7597 (4 Aralık 2019), Karşı oy gerekçesi.

⁴² İçer, "Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma", 774-775; Kıldan, "Malvarlığına Karşı Suçlar", 117.

⁴³ Baba, *Etkin Pişmanlık*, 29; Doktrinde etkin pişmanlık kurumunun düzenleniş amacının suçluya bozduğu hukuk düzenini onarma imkânı verme ve sonradan işleme tehlikesi olan daha ağır suçların önlenmesi olması sebebiyle, bu kurumun özünün hukuki değil siyasal olduğunu ifade eden görüş için bkz. Sami Selçuk, "Suç Sonrası Etkin Cayma (2)", Timetürk (22 Aralık 2009).

⁴⁴ Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 446; Özgenç, *Genel Hükümler*, 525; Akbulut, *Genel Hükümler*, 665; Hakeri, *Genel Hükümler*, 517-518; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 487; Yenidünya - İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları", 6; Hasan Gerçekler, *Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt: I*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018) 426; Özen, *Genel Hükümler*, 564; Arslan, "Karşılıksız Çek", 163; Hüseyin Turan - Osman Kodal, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları Yönünden Kamu Görevlisi ile Sağlık Meslek Mensuplarının Suçu Bildirmemesine Yönelik Düzenlemenin Etkin Pişmanlık Kurumuna Etkisi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7/13 (2019) 508; Ümit, "Kaçakçılıkla Mücadele", 135; Şişman - Sarsıkoğlu, "Etkin Pişmanlık", 1595.

⁴⁵ TCK m.168 Gerekçesi: "...Bu düşüncelerle, etkin pişmanlık; hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık ve karşılıksız yararlanma suçlarında cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî sebep olarak kabul edilmiştir."

⁴⁶ "5237 sayılı TCK'nun kabul ettiği suç teorisi uyarınca, suçun kanuni tanımında yer alan unsurların gerçekleşmesiyle, ortaya cezalandırmaya layık bir haksızlık çıkmakta, kusuru kaldıran bir sebebin de bulunmaması hâlinde fail hakkında bir

TCK'da etkin pişmanlık kurumu yalnızca tamamlanmış suçlar bakımından gündeme gelecek şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla etkin pişmanlıktan bahsedilebilmesi için suçun tamamlanmış olması gerekeceğinden bu kurum, kast ve kusurluluğun dışında değerlendirilmektedir⁴⁷. Etkin pişmanlığın varlığı hâlinde fiil suç oluşturmaya devam edeceğinden, cezanın ortadan kalktığı durumlarda dahi güvenlik tedbirlerine hükmetmek mümkündür⁴⁸.

Etkin pişmanlık kurumunun şahsi bir sebep olmasının sonuçlarından biri de yalnızca bu sebep kendisinde bulunan kişilerin etkin pişmanlıktan yararlanacak olmasıdır. Örneğin; iştirak hâlinde işlenen bir suçun varlığı hâlinde yalnızca etkin pişmanlık gösteren fail veya şerikler bu kurumdan yararlanacak, etkin pişmanlık göstermeyen fail veya şeriklerin ceza sorumluluğunda herhangi bir değişiklik olmayacaktır⁴⁹.

Etkin pişmanlığın varlığı hâlinde fail ya hiç cezalandırılmayacak ya da cezasında kanunun öngördüğü oranda bir indirim yapılacaktır. Kanun koyucu bu indirimli ceza ve cezasızlık ayırımını yaparken; suç tipinin özellikleri, ortaya çıkan tehlike veya zararın ağırlığı, pişmanlığın gerçekleşme tarzı ile zamanı gibi kıstasları göz önünde bulundurmaktadır⁵⁰.

II. TÜRK CEZA HUKUKUNDA ETKİN PİŞMANLIĞIN UNSURLARI

A. Genel Olarak

Etkin pişmanlığın unsurları doktrinde çeşitli şekilde tasnif edilmektedir. Doktrinde bir görüş etkin pişmanlığın unsurlarını maddi unsurlar - manevi unsurlar⁵¹ şeklinde ayırma tabi tutarken, diğer bir görüş objektif unsurlar - subjektif unsurlar⁵² şeklinde bir tasnif yapmaktadır. Bu konuda başka bir görüş ise etkin pişmanlığın unsurlarını faile ilişkin şartlar - fiile ilişkin şartlar⁵³ şeklinde tasnif

---

cezaya hükmolunmaktadır. Fakat bazı hâllerde kanun koyucu, failin cezalandırılması için başka birtakım unsurların da bulunması ya da bulunmamasını aramıştır. İşte haksızlık ve kusur isnadı dışında kalan bu gibi hususlar "suçun unsurları dışında kalan hâller" başlığı altında ele alınmaktadır. Bunlardan failin cezalandırılması için gerekli olanlara "objektif cezalandırılabilme şartları", bulunmaması gerekenlere de "şahsi cezasızlık sebepleri" veya "cezaı kaldıran veya azaltan şahsi sebepler" denilmektedir. Bu yönüyle etkin pişmanlık; cezaı kaldıran veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler arasında yer almaktadır." Yargıtay Ceza Genel Kurulu (Yargıtay), K. 2018/121 (27 Mart 2018).

⁴⁷ Akbulut, *Genel Hükümler*, 665; İçer, "Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma", 774; Hakeri, *Genel Hükümler*, 518; Arslan, "Karşılıksız Çek", 163; Giyik, "İmar Kirliliğine Neden Olma", 103; Kır, "Yalan Tanıklık ve Etkin Pişmanlık", 1127.

⁴⁸ Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayınları, 2019) 473; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 21; Öztürk - Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, 439.

⁴⁹ Baba, *Etkin Pişmanlık*, 22; Yenidünya - İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları", 7; Walter Gropp, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (Berlin: Springer, 2015) 321.

⁵⁰ İçer, "Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma", 775.

⁵¹ Bu tasnif için bkz. Gödekli, "Etkin Pişmanlık", 294.

⁵² Bu tasnif için bkz. Baba, *Etkin Pişmanlık*, 33-98.

⁵³ Bu tasnif için bkz. Baki, "Etkin Pişmanlık", 42.

etmektedir. Çalışmamızda etkin pişmanlığın unsurları doktrinde yapılan maddi unsur - manevi unsur ayırımına göre incelenecektir.

Etkin pişmanlığın dış dünyada değişiklik meydana getiren somut unsurları maddi unsur, failin psişğinde ortaya çıkan durumlar ise manevi unsur başlığı altında değerlendirilecektir. Bu belirlemeye göre etkin pişmanlığın maddi unsurları; tamamlanmış bir suçun varlığı, tamamlanmış bu suça ilişkin etkin pişmanlık hükmünün kanunda münhasıran düzenlenmiş olması, etkin pişmanlık gösteren failin pozitif bir edimde bulunması ve pişmanlığın kanunda öngörülen süre içerisinde gösterilmiş olmasıdır. Etkin pişmanlığın manevi unsurları ise; failin işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyması, failin gösterdiği pişmanlığın iradi ve gönüllü olması ve failin bizzat pişmanlık göstermesidir. Bu unsurlar kümülatif niteliktedir. Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için bu unsurların tamamının somut olayda gerçekleşmesi gerekir⁵⁴.

Elbette aşağıda bahsedilecek genel unsurlardan farklı olarak her etkin pişmanlık hükmünde ilgili suç tipinin niteliğine göre başka unsurların aranması da mümkündür. Örneğin, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçu (TCK m.110) bakımından “mağdurun şahsına zarar vermemiş olmak”, suç için anlaşma suçu (TCK m.316) bakımından “amaçlanan suçun işlenmemiş olması” ve örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemesi sevk eden hükmün (TCK m.221) ilk üç fıkrasında “suçun işlenişine iştirak etmemiş olmak” koşullarının aranması gibi.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu vermiş olduğu bir kararında etkin pişmanlığın unsurlarını herhangi bir tasnife tabi tutmadan şu şekilde ortaya koymuştur: “*Gerek Türk Ceza Kanunu’ndaki gerekse özel ceza kanunlarındaki etkin pişmanlık düzenlemeleri incelendiğinde ve öğretisi ile yargısal kararlardaki görüşler değerlendirildiğinde “etkin pişmanlığın” unsurlarının; 1- Kanunda etkin pişmanlığa imkân tanıyan bir düzenleme bulunması, 2- Suçun tamamlanmış olması, 3- Failin kanunda öngörülen biçimde aktif bir davranışının olması, 4- Failin bu davranışının iradi olması, şeklinde belirlenmesi mümkündür.*”⁵⁵ Bu karar ile ortaya konulan etkin pişmanlığın unsurları yukarıda ifade edilen açıklamalar ile paralellik arz etmektedir.

B. ETKİN PİŞMANLIĞIN UNSURLARI

1. Maddi Unsurlar

a. Tamamlanmış Bir Suç Olmalıdır

Yukarıda da ifade edildiği üzere, 5237 sayılı TCK etkin pişmanlık kurumunu 765 sayılı TCK döneminden farklı olarak suçun tamamlanmasından sonraki aşamaya özgülemiştir. Buna göre henüz

⁵⁴ Gödekli, “Etkin Pişmanlık”, 295.

⁵⁵ Yargıtay, K. 2018/121.

suç tamamlanmadan önce failin suçtan vazgeçmesi hâli gönüllü vazgeçme hükümleri bağlamında değerlendirilecek, suç tamamlandıktan sonra failin pişmanlık duyup suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırması ya da adli makamlara bilgi vererek suçun aydınlatılmasına katkı sağlaması durumunda ise etkin pişmanlığın varlığı kabul edilecektir⁵⁶. Dolayısıyla, etkin pişmanlığın varlığı için aranan ilk unsur tamamlanmış bir suçun varlığıdır⁵⁷. Suçun tamamlanması kanuni tanımdaki unsurların tamamının gerçekleştirilmesi anlamına gelir⁵⁸.

Suçun teşebbüs aşamasında kalması hâlinde etkin pişmanlık gündeme gelemez⁵⁹. Bu durumda ancak gönüllü vazgeçmenin varlığı düşünülebilir⁶⁰. Bu durum TCK'nın 36'ncı maddesinin gerekçesinde, *“Suç bütün unsurlarıyla tamamlandıktan sonra örneğin çalınan eşyanın geri verilmesi veya kaçırılan kişinin serbest bırakılması hâllerinde, artık vazgeçme değil etkin pişmanlık söz konusudur”* demek suretiyle ortaya konulmuştur.

Bu unsur bakımından önemli olan suçun tamamlanmış olmasıdır. Kesintisiz suçlarda suçun tamamlanma hâli ile sona erme hâli farklı zamanlarda meydana gelmektedir⁶¹. Bu suçlar bakımından failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için suçun sona ermesinin beklenmesi gerekmemektedir. Suçun tamamlanmasıyla birlikte failin etkin pişmanlıktan yararlanması mümkündür⁶².

b. Tamamlanmış Suça İlişkin Olarak Etkin Pişmanlık Hükümü Kanunda Münhasıran Düzenlenmiş Olmalıdır

Etkin pişmanlığın bir diğer maddi unsuru, tamamlanmış suça ilişkin etkin pişmanlık hükmünün kanunda münhasıran düzenlenmiş olmasıdır⁶³. TCK'da etkin pişmanlık adı altında genel bir hükme yer verilmemiştir. Kanun koyucu sadece belirli suçlarda geçerli olmak üzere etkin pişmanlık

⁵⁶ *“Etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için suçun tamamlanmış olması gerekir. Teşebbüs aşamasında kalan suçlar bakımından etkin pişmanlıktan söz edilemez ancak şartları var ise “gönüllü vazgeçme” gündeme gelebilir.”*, Yargıtay, K. 2020/159.

⁵⁷ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012) 315; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 487; Özer, *Etkin Pişmanlık*, 21; Yenidünya – İçer, *“Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları”*, 7.

⁵⁸ Özgenç, *Genel Hükümler*, 416; Akbulut, *Genel Hükümler*, 615; Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 416; Doktrinde bizim de katıldığımız görüşe göre suçun unsurları maddi unsurlar, manevi unsurlar ve hukuka aykırılık unsuru olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir. Tamamlanmış bir suçun varlığı için bu üç unsurun da gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

⁵⁹ Artuk vd., *Özel Hükümler*, 695; Yenidünya – İçer, *“Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları”*, 7.

⁶⁰ Bu yönde bir Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay, K. 2018/121.

⁶¹ Özgenç, *Genel Hükümler*, 190; Akbulut, *Genel Hükümler*, 975-976; Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 81.

⁶² Gödeklî, *“Etkin Pişmanlık”*, 302; Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 447; Örneğin, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işleyen bir kişinin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için, suçun tamamlanmasından sonra ancak soruşturmaya başlanmadan önce, hürriyetinden yoksun bıraktığı mağduru şahsına zarar vermeden güvenli bir yerde serbest bırakması gerekmektedir. Bkz. TCK m. 110.

⁶³ Dönmezer - Erman, *Cilt II*, 153; Özer, *Etkin Pişmanlık*, 19; Zafer, *Genel Hükümler*, 472; Aydın, *“Suça Teşebbüs”*, 107; Özen, *Genel Hükümler*, 563; Yenidünya – İçer, *“Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları”*, 6; Şişman - Sarsıkoğlu, *“Etkin Pişmanlık”*, 1596.

hükümleri öngörmüştür⁶⁴. Bunun sonucunda, kanunilik ilkesinin gereği olarak, etkin pişmanlık kurumu hangi suçlar için öngörülmüşse sadece o suçlar için uygulanabilecektir⁶⁵. Bu husus Yargıtay Ceza Genel Kurulunun vermiş olduğu kararlarda da ortaya konulmaktadır⁶⁶.

Esas itibariyle her suç niteliği gereği etkin pişmanlığa elverişli de değildir. Zira, kasten öldürme ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda fiilin zararlı sonuçlarını ortadan kaldırmak mümkün olmadığı gibi, adli makamlarla iş birliği yaparak verilen bilgiler ile ileride işlenecek aynı suçların engellenmesi de olanaklı değildir⁶⁷. Bu gibi hususları göz önünde bulunduran doktrindeki bazı yazarlar, TCK’da genel bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmeyip yalnızca sınırlı sayıdaki suç için etkin pişmanlık hükümlerinin öngörülmesinin isabetli olduğunu savunmaktadır⁶⁸. Kanaatimizce de bu yolun tercih edilmesi daha doğru olmuştur.

Kanunun etkin pişmanlık hükmü öngörmediği suçlarda failin gösterdiği pişmanlığın hiçbir zaman dikkate alınmayacağı söylenemez. Bu gibi hâllerde bu pişmanlık hâlinin TCK’nın 62’nci maddesinde düzenlenen takdiri indirim nedenlerinden, “*filden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışlar*” kapsamında değerlendirilerek failin cezasında indirime gidilmesi mümkündür⁶⁹.

c. Fail Pozitif Bir Edimde Bulunmalıdır

Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için salt içsel bir pişmanlık ya da üzüntü duyması yeterli değildir. Pişmanlığın dış dünyaya yansıyan “etkin” bir yönü olmalıdır⁷⁰. Başka bir deyişle, TCK, failden suçun olumsuz sonuçlarını gidermek için aktif bir davranışta bulunmasını aramaktadır.

⁶⁴ Mustafa Avcı, “Türk Ceza Kanunu, TCK Tasarıları ve Özellikle 2004 TCK Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi”, *Türk Ceza Kanunu Reformu-II Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBB Yayınları* 71 (2004) 213; Soyaslan, *Genel Hükümler*, 315; Yıldırım, “Sermaye Piyasası Suçları”, 235.

⁶⁵ Özbek vd., *Genel Hükümler*, 487; Hakeri, *Genel Hükümler*, 518; Aydın, “Suça Teşebbüs”, 107; Turan - Kodal, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları”, 507.

⁶⁶ Yargıtay, K. 2020/159 (10 Mart 2020). Aynı doğrultuda başka bir karar için bkz. Yargıtay, K. 2018/121.

⁶⁷ Yenedünya – İcer, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları”, 6; İcer, “Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma”, 775; Türk hukukunda etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suç tiplerinde ortak bir özellik tespit etmek oldukça zordur. Buna karşılık Alman hukukunda etkin pişmanlık hükümlerine çoğunlukla kalkışma suçu niteliğinde olan ve hukuki değerin zarar görme tehlikesinin suçun oluşumu için yeterli olduğu suç tiplerinde yer verildiği ifade edilmektedir. Bkz. Bernd Heinrich, (Editör: Yener Ünver), *Ceza Hukuku Genel Kısım-I* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2014) 464-465.

⁶⁸ Sami Selçuk, “Suç Sonrası Etkin Cayma (2)”, *Timetürk* (22 Aralık 2009); Bu konuda bazı yazarlar ise TCK’da genel bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmesinin daha isabetli olacağı kanaatindedir. Bkz. Soyaslan, *Genel Hükümler*, 315.

⁶⁹ Akbulut, *Genel Hükümler*, 938-939; Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019) 681.

⁷⁰ Baki, “Etkin Pişmanlık”, 46; Kıldan, “Malvarlığına Karşı Suçlar”, 119; Özer, *Etkin Pişmanlık*, 22.

Gönüllü ve iradi olarak yapılması gereken bu aktif davranış, etkin pişmanlığın öngörüldüğü her suç tipinde farklı şekilde ortaya çıkabilir⁷¹. Örneğin, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu bakımından öngörülen etkin pişmanlık hükmünde (TCK m.221) failden adli makamlara örgütün yapısı, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ya da diğer örgüt mensupları hakkında bilgi vererek suçun aydınlatılmasına ve örgütün dağıtılmasına yardımcı olması beklenmektedir⁷². Malvarlığına karşı işlenen suçlar bakımından failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için TCK’da aranan aktif davranış ise aynen iade veya tazmin suretiyle suçun işlenmesi sonucunda ortaya çıkan zararın karşılanmasıdır⁷³. Diğer bazı suçlar bakımından incelenecek olunursa, bu aktif davranış; kullanmak için uyuşturucu madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçu için kişinin resmi makamlara başvurarak tedavi edilmeyi istemesi (TCK m.192/2), iftira suçunda (TCK m.269) iftiradan, yalan tanıklık suçunda (TCK m.274) ise yalan beyandan dönüp gerçeği söyleyerek maddi gerçeğin ortaya çıkmasına katkıda bulunması şeklinde tezahür etmektedir. Aynı şekilde kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçunda (TCK m.110) failin, mağdurun şahsına zarar vermeden onu güvenli bir yerde bırakmasının aranılması da bu aktif davranışa örnek olarak gösterilebilir⁷⁴.

d. Pişmanlık Kanunda Öngörülen Belirli Bir Süre İçinde Gösterilmiş Olmalıdır

Etkin pişmanlığın yalnızca tamamlanmış suçlar bakımından mümkün olduğundan ve bu pişmanlığın suç tamamlandıktan sonra ortaya konulması gerektiğinden yukarıda bahsedilmişti. Ancak, failin suç tamamlandıktan sonra herhangi bir zamanda pişmanlık duyduğunu belirtmesi etkin

⁷¹ Baba, *Etkin Pişmanlık*, 49; Ümit, “Kaçakçılıkla Mücadele”, 135; Bkz. Gödekli, “Etkin Pişmanlık”, 315; Sarıtaş, *Örgütlenme Suçları*, 437-452; “Özetlemek gerekirse, Türk Ceza Kanunu’nun, pişmanlık öngörülen çeşitli suç tiplerinde etkinlik bakımından kanunilik ilkesi doğrultusunda aradığı ölçütler (etkinliğin göstergeleri), ana hatlarıyla; suçu ihbar etme, suçun tespitini kolaylaştırma ve suçluların/şeriklerin yakalanmasını sağlama (m. 93;192/1-3; 201; 221/3-4; 254/1-3; 297/4); mağdura zarar vermeksizin güvenli yerde serbest bırakma (m. 110); iade veya tazmin suretiyle zararı giderme (m. 168; 245/5; 248); ruhsatsız/ruhsata aykırı yapıyı imar planına uygun hale getirme (m. 184/5); suç konusunu veya onun imal edildiği/saklandığı yeri ihbar ederek ele geçirilmesini sağlama (m. 192/1-2; 201; 254/1; 281/3; 282/6; 289/2); tedavi talep etme (m. 192/4); suç örgütünü dağıtma/örgütten ayrılma (m. 221/1-2); fiilden rücu etme (m. 269; 316/2); gerçeği söyleme (m. 274) ve teslim olma (m. 293) şeklinde sıralanabilir.”

⁷² “Yakalanan sanığın 5237 sayılı TCK.nun 221/4.maddesinde öngörüldüğü şekilde örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili yeterli bilgi ve belge vermediği, bu nedenle de yasada aranan şartların oluşmadığı gözetilmeden hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2007/4161 (14 Mayıs 2007); “Üçüncü fıkrada ise, yakalanan örgüt üyesi ile ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Yakalanan olmasına rağmen, bu fıkrada belirlenen şartların gerçekleşmesi halinde örgüt üyesi cezalandırılmayacaktır. Bu şartlardan birisi, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suç işlenişine iştirak etmemiş olmak; diğeri ise, örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi veriş olmaktadır. Verilen bilginin, örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli olup olmadığını takdir yetkisi mahkemeye aittir.”, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (BAM), K. 2020/468 (13 Temmuz 2020).

⁷³ Mahmut Koca - İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2017) 580; Köksal Bayraktar, “Malvarlığına Karşı Suçların Genel Özellikleri”, *Özel Ceza Hukuku Cilt IV - Malvarlığına Karşı Suçlar* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018) 63-67; Nur Centel vd., *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar Cilt: I* (İstanbul: Beta Yayınları, 2017) 372; Artuk vd., *Özel Hükümler*, 696.

⁷⁴ Soyaslan, *Genel Hükümler*, 316.

pişmanlık hükümlerinden yararlanması için yeterli değildir. Bu pişmanlık iradesinin kanunun öngördüğü belirli bir süre içinde ortaya konulması gerekmektedir⁷⁵.

Failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için pişmanlığını göstermesi gereken süre bakımından her suç için uygulanacak ortak bir hüküm sevk edilmemiştir. Kanun koyucu etkin pişmanlığı mümkün kıldığı her suçta bu hükümlerin uygulanacağı süreyi çoğunlukla muhakeme aşamalarına göre farklı şekilde tayin etmiştir. Bazı suçlar bakımından pişmanlığın soruşturma başlamadan önce ortaya konulması gerekirken⁷⁶, diğer bazı suçlar bakımından kovuşturma evresinde hüküm verilmeden önce veya hüküm verildikten sonra ortaya konulması aranmıştır⁷⁷.

Etkin pişmanlığın kovuşturma evresinde “hüküm verilmeden önce” gerçekleşmesi aranmış ise, bu pişmanlığın ilk derece mahkemesinin yargılamayı sonlandıran hükmünden önce ortaya konulması gerekmektedir⁷⁸. Başka bir deyişle, ilk derece mahkemesince verilen hükmün kanun yolu aşamasında bozularak mahkemenin önüne tekrar gelmesi hâlinde failin bu aşamada göstereceği pişmanlık “hüküm verilmeden önce” olma şartını sağlamayacaktır⁷⁹. Zira ceza muhakemesi hukukunda hüküm, yargılama makamının önüne gelen hukuki uyumsuzluğu doğrudan doğruya çözmek amacıyla verdiği karar anlamına gelmektedir⁸⁰. Hükmün kesinleşmesi ise verilen hükmü karşı başvurulacak kanun yolunun bulunmaması, kanun yoluna başvurulmaması ya da kanun yolu aşamasında karar verilmesi

⁷⁵ Baba, *Etkin Pişmanlık*, 78; Özer, *Etkin Pişmanlık*, 24; Yıldırım, “Sermaye Piyasası Suçları”, 236; Şişman - Sarsıkoğlu, “Etkin Pişmanlık”, 1596; Türk Ceza Hukukunda istisnai olarak, pişmanlığın belirli bir sürede gösterilmesinin aranmadığı etkin pişmanlık düzenlemelerine de yer verilmiştir. Örneğin, imar kirliliğine neden olma suçunda etkin pişmanlık hükmü öngören TCK’nın 184’üncü maddesinin beşinci fıkrası bu niteliktedir: “*Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.*”

⁷⁶ Örneğin, TCK’nın 254’üncü maddesinde yer verilen ve “rüşvet” suçu için etkin pişmanlık hükmü öngören düzenlemeye göre, rüşvet suçunun failleri rüşvet konusu şeyi soruşturma makamlarına teslim eder ve durumu haber verirse ceza almaz. Aynı husus rüşvet suçuna aracılık eden kişi için de söz konusudur. Bu kişi de soruşturma başlamadan önce durumu soruşturma makamlarına haber verir ise ceza almayacaktır.

⁷⁷ Örneğin, TCK’nın 248’inci maddesinde yer verilen ve “zimmet” suçu bakımından etkin pişmanlık öngören düzenlemeye göre, failin zimmet suçu sebebiyle dava açıldıktan sonra ancak hüküm verilmeden önce pişmanlık göstermesi hâlinde cezası 1/3 oranında indirilecektir. Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında failin etkin pişmanlıktan yararlanmasının farklı muhakeme aşamalarına bağlı kılınmasını eşitlik ilkesine aykırı bulmamıştır. Bkz. Anayasa Mahkemesi (AYM.), K. 2010/19 (28 Ocak 2010).

⁷⁸ Gödekli, “Etkin Pişmanlık”, 320. Yazara göre aksi yönde bir kabul hâlinde, failin önce kanun yolunda hakkında verilecek kararı beklemesi, verilen bu kararın olumsuz olması hâlinde de pişmanlığını ileri sürerek bu müesseseyi kötüye kullanma imkânı olacaktır; Ümit, “Kaçakçılıkla Mücadele”, 137.

⁷⁹ Aksi yönde görüş için bkz. Mehmet Emin Artuk vd., *TCK Şerhi Özel Hükümler 4. Cilt* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2009) 3785; Özer, *Etkin Pişmanlık*, 27. Yazara göre kanun yolu incelemesinde sanık aleyhine ağır bir hukuki ihlal yapıldığının tespiti hâlinde yapılacak ikinci yargılamada sanığın etkin pişmanlıktan yararlanamaması adil olmayacaktır.

⁸⁰ Feridun Yenisey - Ayşe Nuhuğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018) 758; Veli Özer Özbek vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019) 707; Cumhur Şahin - Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022) 552; Elif Bekar, “Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK m.223)”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 75/1 (2017) 18.

sonucunda başvurulabilecek başka bir olağan merciin kalmaması anlamına gelir⁸¹. Kanunda etkin pişmanlığın “hüküm verilmeden önce” gösterilmesi gerektiğine ilişkin bir düzenleme bulunmakta ise, verilen hükmün kesinleşmesine kadarki aşamada pişmanlık gösterilmesi mümkün olmayacaktır.

Kanun bazı suçlar bakımından pişmanlığın farklı muhakeme aşamalarında ortaya konulması hâlinde farklı ceza indirimleri öngörmüştür. Bu belirleme yapılırken fail hakkında ceza tehdidinin arttığı aşamalara yaklaşılrken daha az indirim yapılması gerektiği esastan hareket edilmiştir. Zira ceza tehdidi artıkça failde pişmanlığın iradiliği de zayıflayacaktır⁸².

Örneğin, zimmet suçunda failin soruşturmaya başlanmadan önce pişmanlık göstererek zimmete geçirilen malı aynen iade etmesi veya uğranılan zararı gidermesi hâlinde verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilmekte iken, pişmanlığın kovuşturmaya başlanmadan önce gösterilmesi hâlinde ise cezanın yarısı indirilecektir. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçları bakımından failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için pişmanlığını ortaya koyması gereken muhakeme aşaması da her bir suç tipi için farklı şekilde belirlenmiştir. TCK'nın 221'inci maddesinin ilk fıkrasında düzenlenen örgüt kurma veya yönetme suçunda failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için soruşturmaya başlanmadan önce pişmanlık duyduğunu belirterek etkin pişmanlık talebinde bulunması gerekir. Ayrıca bu talebin örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden ortaya konulması gerekmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrasındaki örgüte üye olma suçunda, örgüt faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeyen failin gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi hâlinde hakkında cezaya hükmolunmayacağını belirten bir etkin pişmanlık düzenlemesi mevcuttur. Fail burada pişmanlığını örgütten gönüllü olarak ayrıldığını ilgili makamlara bildirirken ortaya koymalıdır⁸³. Örgüte üye olma suçu bakımından aynı maddenin dördüncü fıkrasının son cümlesindeki etkin pişmanlık hükmünde ise “yakalanma” anı esas alınarak failin cezasında indirim yapılmasını gerektiren bir düzenlemeye yer verilmiştir.

2. Manevi Unsurlar

a. Fail İşlediği Suçtan Dolayı Pişmanlık Duymalıdır

⁸¹ Şahin - Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 606; Yenisey - Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 870; Bekar, “Hüküm Çeşitleri”, 18-20.

⁸² Özer, *Etkin Pişmanlık*, 25; Gödeklı, “Etkin Pişmanlık”, 318; Ümit, “Kaçakçılıkla Mücadele”, 137.

⁸³ “Örgüt üyesi olarak örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenmesine iştirak etmeyip kendiliğinden özgür iradesiyle örgütten çekildiğini bildirerek ilgili makamlara teslim olduğu kabul edilen sanıklar hakkında etkin pişmanlıklarının sübutu halinde 5237 sayılı Yasanın 221. maddesinin 2. fıkrasının uygulanması gerektiği gözetilmeksizin yasanın anlam ve amacına uygun düşmeyecek şekilde yazılı gerekçe ile bu konuda red kararı verilmesi...”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2005/9775 (26 Aralık 2005).

Etkin pişmanlığın varlığı için aranan manevi unsurlardan ilki, failin işlediği suçtan dolayı pişmanlık duymasıdır. Yukarıda da belirtildiği üzere pişmanlık; pişman olma durumu, nedamet anlamlarına gelmektedir⁸⁴.

Bu unsur bakımından doktrinde tartışılan husus, failin gerçek bir pişmanlık duymasının gerekli olup olmadığı meselesidir. Başka bir deyişle, etkin pişmanlıktan yararlanmak için gösterilen pişmanlık samimi bir pişmanlık mı olmalıdır yoksa failin nesnel şartları sağlayıp pişmanlığını ortaya koyması yeterli midir? Bugün doktrinin çoğunluğu tarafından kabul edilen görüş etkin pişmanlık kurumunun öznel nitelikte değil, nesnel nitelikte olduğudur⁸⁵. Dolayısıyla önemli olan failin davranışının dış dünyada meydana getirdiği değişikliklerdir⁸⁶. Failin zihin dünyasındaki düşünceleri etkin pişmanlığın varlığı için önemli değildir. Bu sebeple, failin etkin pişmanlıktan yararlanmak için gösterdiği pişmanlığın samimi bir pişmanlık olup olmadığına araştırılmasına gerek bulunmamaktadır⁸⁷. Esasen böyle bir belirlemenin yapılması olanaklı da değildir. Zira, samimi bir pişmanlığın duyulup duyulmadığı ancak failin zihin dünyasına hâkim olarak ortaya konulabilir. Böyle bir sonuca ise ceza hukuku araçlarıyla ulaşmak mümkün değildir⁸⁸. Kanaatimizce de failin etkin

⁸⁴ *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*, “Pişmanlık”, (20 Ocak 2021).

⁸⁵ Sami Selçuk, “Suç Sonrası Etkin Cayma (1)”, *Timetürk* (8 Aralık 2009); Baba, *Etkin Pişmanlık*, 105-106; Gödekli, “Etkin Pişmanlık”, 328; Failin etkin pişmanlıktan yararlanmak için yapmış olduğu pişmanlık açıklamasının iradi olmasının tek başına yeterli olmadığını, ayrıca pişmanlığın samimi olmasının gerektiğini belirten bir görüş için bkz. Erem, *Genel Hükümler*, 340.

⁸⁶ Doktrinde Özen tarafından etkin pişmanlığın söz konusu olduğu hâllerde gerçek bir pişmanlık iradesinden bahsedilemeyeceği, pişmanlığın çoğunlukla cezadan kurtulma gayesi ile ortaya konulacağı, ancak etkin pişmanlığın kabul edilebilmesi için tamamıyla gerçek bir pişmanlık iradesine de gerek olmadığı hususu aynen şu cümlelerle açıklanmaktadır: “Soruşturma ve/veya kovuşturma aşamasındaki etkin pişmanlık durumlarında, aslında, pişmanlıktan söz etmek her zaman mümkün değildir. Gerçek anlamda bir pişmanlık seyrek olarak gerçekleşebilse de, çoğunlukla, cezadan kurtulmak amacı veya suç ortaklarının da ceza almasını isteme niyetiyle yapılabilir. Yani, etkin pişmanlık durumlarında, çok büyük oranda ceza tehdidi söz konusudur. Bu tehditten dolayı korkuya dayalı pişmanlık bulunmaktadır. Korkuya dayalı pişmanlık gerçek değil, sadece görünüştedir. Korkunun olduğu yerde gerçek pişmanlık olmaz. Ceza almamak için gösterilen pişmanlık, pişmanlık değildir. Bu konuda çok katı bir duruş sergilememek gerekir. Elbette, gerçek pişmanlık olabilir. Ancak, bu durumun iyi araştırılması gerekir. Bu konuda, etkin pişmanlığın, suçun ve suç ortaklarının ortaya çıkarılması koşuluna bağlandığı durumlarda, gerçek pişmanlığın bulunup bulunmadığının araştırılması daha da önem taşıyacaktır.”. Bkz. Özen, *Genel Hükümler*, 654.

⁸⁷ Baki, “Etkin Pişmanlık”, 46; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 49; Sami Selçuk, “Suç Sonrası Etkin Cayma (2)”, *Timetürk* (22 Aralık 2009).

⁸⁸ Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından verilmiş olan bir kararda, ortaya herhangi bir gerekçe konulmadan, failin beyanlarında samimi olmadığından bahisle etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasının mümkün olmadığı yönünde verilen bir ilk derece mahkemesinin kararı şu açıklamalarla bozulmuştur: “Sanığın tüm aşamalarda etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini beyanla, örgüte katılımı, örgütsel faaliyetleri ve bildiği örgüt mensuplarına ilişkin bilgi vererek, kendisinin sabit hattan arandığını ifade edip, mahrem imamın kod ismini bildiren sanığın, etkin pişmanlıktan yararlandırılmaması için bu beyanlarının samimi olmadığı ve örgütün faaliyetlerini ve mensuplarını gizlemek istediği iradesinin açıkça ortaya konulması gerektiği, daha önce deşifre olmuş örgüt mensuplarının isimlerinin ifadede yer almış olması nedeniyle etkin pişmanlıktan yararlanamayacağına ilişkin kabulün yasanın gerekçesi ve amacına hizmet etmeyeceği gibi, yerleşik uygulamalara da aykırı olacağı gözetilerek”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2019/7025 (18 Kasım 2019). Bununla birlikte Yargıtay’ın pişmanlığın “samimi” olmasını aradığı kararları da bulunmaktadır: “5237 sayılı TCK.nun etkin pişmanlığa ilişkin 221. maddesinde silahlı örgüt tarafından amaç suçun işlenmemiş ya da amaç suçun işlenmesine kalkışılmamış olması gerektiğine ilişkin

pişmanlıktan yararlanması için samimi bir pişmanlık taşıyıp taşımadığının araştırılmasına gerek bulunmamaktadır.

Etkin pişmanlıktan yararlanmak için failde samimi bir pişmanlığın bulunmasının araştırılmasına gerek olmaması, kanunda öngörülen aktif edimi yerine getiren herkesin etkin pişmanlıktan otomatik olarak yararlanacağı anlamına gelmemektedir⁸⁹. Zira, pişmanlığın samimi olmasının gerekmemesi, pişmanlığın hiç bulunmadığı hâllerde dahi failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabileceği anlamına gelmemektedir. Somut olayda hâkim, etkin pişmanlığın unsurlarının oluşup oluşmadığını dikkatli bir şekilde incelemeli, özellikle de bu davranışın “iradi ve gönüllü” olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini tespit etmelidir. Bu sebeple, etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen failde samimi bir pişmanlığın aranmayacak olması, onun çelişkili açıklamalarının etkin pişmanlık hükmünün tatbikinde kabul edileceği anlamına da gelmemektedir. Örneğin, failin etkin pişmanlığın şartlarını sağladıktan sonra aslında pişman olmadığını ifade edip önceki beyanından dönmesi hâlinde etkin pişmanlıktan yararlandırılması mümkün değildir⁹⁰. Zira, artık bu durumda pişmanlık, iradi ve gönüllü olma özelliğini kaybetmektedir.

Bu husus, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasında “pişmanlık” unsurunun en azından asgari oranda var olması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da vermiş olduğu bir kararında⁹¹, failin etkin pişmanlıktan yararlanması için davranışının iradi ve gönüllü olmasının yanı sıra bu davranışın bir pişmanlık sonucu ortaya konulmasını açıkça aramıştır.

b. Failin Gösterdiği Pişmanlık İradi ve Gönüllü Olmalıdır

bir koşul bulunmadığı gözetilerek, sanığın örgütten ayrılma nedeni ve örgütün amacı doğrultusunda gerçekleştirdiği, ayrıca suç teşkil edecek faaliyetleri bulunup bulunmadığı da araştırılarak samimi bir şekilde etkin pişmanlık gösterip göstermediği de tartışılıp..., Yargıtay 9. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2006/7597 (25 Aralık 2006).

⁸⁹ Baba, *Etkin Pişmanlık*, 101.

⁹⁰ Tozman, *Örgüt Kurma Suçu*, 418; Gödekli, “Etkin Pişmanlık”, 327; Örnek bir karar için bkz.: “Dairemizce de benimsenen istikrar kazanmış uygulamaya göre örgütle ilgili suçlamaları kabul etmeyen örgüt mensupları ile, etkin pişmanlık olarak değerlendirilebilen önceki ifadelerinden rücu eden failer hakkında TCK’nın 221.maddesinin uygulanma imkanı bulunmamaktadır.”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2017/3 (24 Nisan 2017). Bu yönde başka bir karar için bkz.: “Dairemizin 16.02.2017 tarihli bozma ilamı sonrasında yapılan yargılama esnasında alınan savunmasında etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediğini belirten sanığın, 03.09.2009 tarihli duruşmadaki emniyet ve savcılıkta alınan ifadelerinde belirttiği etkin pişmanlıktan yararlanmak istediği şeklindeki beyanlarının doğru olmadığına dair ifadesi nazara alınarak etkin pişmanlıktan dönme nedenlerinin açıklattırılması ve ayrıca yapılan UYAP sorgulamasında Ankara 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 14.03.2019 tarih ve 2014/150 Esas 2019/157 Karar sayılı kararı ile hakkında etkin pişmanlık uygulanmış olduğu da gözetilerek tüm dosya kapsamının birlikte değerlendirilmesi suretiyle sanık hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının gerekip gerekmediği karar yerinde tartışılmadan eksik gerekçe ile yazılı şekilde hüküm kurulması...”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2020/6026 (7 Aralık 2020).

⁹¹ “Uyuşmazlık bakımından önemli ve üzerinde durulması gereken koşul failin davranışının iradi olması ve pişmanlığa dayanmasıdır, bu etkin pişmanlığın sübjektif şartıdır. Etkin pişmanlığın uygulanabilmesi için failin meydana getirdiği haksızlığı ortadan kaldırması yeterli değildir. Suç sonrası mağdurun uğradığı zararı gidermeyi, engellemeyi veya düzeltmeyi pişmanlık duyarak, iradi ve gönüllü olarak gerçekleştirmesi zorunludur. Kanun koyucu aksi düşüncede olsaydı ‘pişmanlık’ kavramını tercih etmezdi. Pişmanlık TDK sözlüğünde ‘Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülmeye, nadim olma’ şeklinde tanımlanmaktadır.”, Yargıtay Ceza Genel Kurulu (Yargıtay), K. 2020/147 (3 Mart 2020).

Etkin pişmanlığın varlığı için aranan ikinci manevi unsur, pişmanlığın iradi ve gönüllü olarak ortaya konulmasıdır. Pişmanlığın iradi olması, failin üzüntüsü ve pişmanlığı sonucunda kanunun aradığı şartları yerine getirirken her aşamada özgür iradesiyle hareket etmesini ifade eder⁹². Failin bir baskı veya korkutma sonucu pişmanlığını ortaya koyması etkin pişmanlıktan yararlanmasına engel olacaktır. Failin işlediği suçtan korkması, utanç duyması ya da yakalanma endişesi taşıması hâlinde pişmanlık göstermesi durumunda da bu pişmanlığın iradi ve gönüllü olduğu ifade edilmelidir⁹³.

Failin yakınlarının ya da kamu makamlarının, zorlamayla olmadığı sürece; teşvik, telkin ve yönlendirmelerde bulunarak, başka bir deyişle ikna çabaları sonucunda failin pişmanlık göstermesini sağlamaları, pişmanlığın iradi ve gönüllü olma unsuruna zarar vermeyecektir⁹⁴. İkna çabaları sonucunda failerin etkin pişmanlık göstermeye teşvik edilmesi, özellikle suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu bakımından etkin pişmanlık uygulamalarında sıklıkla başvurulan bir yöntemdir⁹⁵.

Pişmanlığın iradi ve gönüllü olması gerekliliğinden bahsedilebilmesi için etkin pişmanlık hükmüne yer verilen her düzenlemede bu unsurun açıkça belirtilmiş olmasına gerek bulunmamaktadır⁹⁶. Zira, bu unsur etkin pişmanlık kurumunun özünden kaynaklanmakta, bu sebeple her etkin pişmanlık düzenlemesinde bu unsura ayrıca yer verilmesine gerek bulunmamaktadır⁹⁷. Bununla birlikte faildeki pişmanlığın iradi ve gönüllü olması, etkin pişmanlık kurumunu öznel bir kurum hâline getirmemektedir. Etkin pişmanlığın uygulanması için failin özgür iradesine dayanan nesnel bir belirleme yapılmalıdır⁹⁸.

⁹² Özen, *Genel Hükümler*, 564-565; Gödekli, "Etkin Pişmanlık", 328; Ümit, "Kaçakçılıkla Mücadele", 138.

⁹³ Gödekli, "Etkin Pişmanlık", 331.

⁹⁴ İlknur Ebiz Yıldız, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)* (İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011) 135; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 92; Gödekli, "Etkin Pişmanlık", 331.

⁹⁵ Yıldız, *Örgüt Kurma*, 135.

⁹⁶ Durmuş Tezcan vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019) 1269; Süheyl Donay, *Türk Ceza Kanunu Şerhi* (İstanbul: Beta Yayınları, 2007) 360; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 101; Gödekli, "Etkin Pişmanlık", 334; Aksi yönde bir görüş için bkz. Mehmet Emin Artuk vd., *TCK Şerhi Özel Hükümler 5. Cilt* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2009) 4740. Yazarlara göre ilgili düzenlemede pişmanlığın gönüllü olması gerektiğine açıkça yer verilmemiş ise etkin pişmanlıkta bulunan kişinin gönüllü olması gerekmemektedir.

⁹⁷ TCK'da etkin pişmanlık hükmüne yer verilen bazı düzenlemelerde pişmanlığın "gönüllü" veya "iradi" olması gerektiği açıkça aranmış iken, diğer bazı suç tiplerinde bu hususa ilişkin bir belirleme bulunmamaktadır. Örneğin; organ veya doku ticareti suçunda etkin pişmanlığı düzenleyen TCK'nın 93'üncü maddesinin ikinci fıkrasında, uyuşturucu madde imal veya ticareti suçu bakımından getirilen etkin pişmanlık hükmü olan TCK'nın 192'nci maddesinin üçüncü fıkrasında pişmanlığın "gönüllü" olması gerektiği açıkça aranmıştır. Zimmet suçunda etkin pişmanlığı düzenleyen TCK'nın 248'inci maddesinin ikinci fıkrasında "gönüllülük" unsuru açıkça aranmakta ancak ilk fıkrada bu unsura yer verilmemektedir. Aynı husus TCK'nın 221'inci maddesi bakımından da geçerlidir. Bu maddede öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinden ikinci ve dördüncü fıkrada "gönüllülük" unsuru açıkça belirtilmiş bir ve üçüncü fıkralarda ise bu unsura yer verilmemiştir. Tüm bu farklılıklara rağmen, pişmanlığın gönüllü olması etkin pişmanlık kurumunun olmazsa olmaz bir koşulu olduğu için, ilgili etkin pişmanlık düzenlemelerinde buna yer verilse de verilmese de bu unsur aranacaktır.

⁹⁸ Gödekli, "Etkin Pişmanlık", 328.

Pişmanlığın iradi ve gönüllü olmasının gerekliliği yanında, Cumhuriyet savcısı ya da mahkemenin şüpheli veya sanığa etkin pişmanlıktan yararlanma hakkının varlığını hatırlatma yükümlülüğünün olup olmadığı da burada son olarak değerlendirilmesi gereken bir husustur. Cumhuriyet savcısı ya da mahkemenin, şüpheli veya sanığa etkin pişmanlıktan yararlanma hakkının olduğunu hatırlatması zorunlu değildir⁹⁹. Nitekim etkin pişmanlık düzenlemeleri kazanılmış hak teşkil etmez. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda etkin pişmanlığın şüpheli veya sanığa hatırlatılmasının zorunlu olmadığına hükmetmektedir¹⁰⁰. Şüpheli veya sanığın ifade veya sorgu sırasında yaptığı açıklamaların etkin pişmanlık kapsamında olduğunun tespit edilmesi hâlinde ise, bu kişiler karşı çıkmadığı müddetçe etkin pişmanlık hükümleri işletilmelidir. Bu sonuç etkin pişmanlık kurumunun nesnel bir niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Şüpheli veya sanık da etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediğini doğrudan Cumhuriyet savcısı veya mahkemeye bildirebilir. Bu durumda bu kişilere yararlanmak istedikleri etkin pişmanlık düzenlemesinin koşulları hakkında bilgi verilmelidir. Cumhuriyet savcısı veya mahkemenin tüm bu açıklanan hâller dışında, şüpheli veya sanığa etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma imkânını hatırlatmasında da herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu durum CMK'nın 148'inci maddesinde düzenlenen ve sorgu ve ifade sırasında başvurulması yasak olan usullerden biri olan kanuna aykırı vaat anlamına gelmemektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bir kararında böyle bir hatırlatmanın kanuna aykırı vaat niteliği taşımayacağına hükmetmiştir¹⁰¹.

c. Fail Bizzat Pişmanlık Göstermelidir

Etkin pişmanlığın varlığı için aranan son manevi unsur, failin bizzat pişmanlık göstermesidir. Failin bizzat pişmanlık göstermesi, duyduğu pişmanlığı belirli bir şekilde kendisinin ortaya koymasını ifade etmektedir. Failin bizzat pişmanlık duyması gerekmedikçe de, pişmanlığı sonucu yerine getirmesi gereken aktif davranışı bizzat kendisinin mi yapması gerektiği hususu tartışmalıdır.

⁹⁹ Örgüt suçları için öngörülen etkin pişmanlık düzenlemesi özelinde değerlendirme yapan Şen - Eryıldız bu suçların şüpheli veya sanığına etkin pişmanlık hükümlerinin hatırlatılmasının kanuna aykırı vaat olmayacağını belirtmenin yanında, bu hatırlatmanın bir yükümlülük olduğunu da ifade etmektedir. Bkz. Ersan Şen - Hüsnü Sefa Eryıldız, *Suç Örgütü* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020) 381.

¹⁰⁰ "... etkin pişmanlık hükmünün soruşturma evresi sona erinceye kadar kullanılması halinde sadece cezadan indirim sebebi olduğu, dava açılmasına engel bir durum teşkil etmediği, Cumhuriyet savcısının şüpheliye etkin pişmanlık hükmünden yararlanıp yararlanmayacağını sorması gibi bir zorunluluğunun bulunmadığı cihetle, itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.", Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2019/8143 (6 Aralık 2019).

¹⁰¹ "Etkin pişmanlık hükümleri kanunda failin cezasının kaldırılmasını veya cezada indirim yapılmasını öngören bir şahsi hal olarak düzenlendiğinden, örgütlü suçluluk kapsamında savunmasının alınması sırasında kişiye bu hükümlerin hatırlatılması CMK'nın 148. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "kanuna aykırı bir vaat" niteliğinde olmadığı gibi kişinin de kendi iradesiyle bu hükümlerden yararlanmayı kabul ederek ifade vermesinde ve bu ifadenin başka kişiler hakkında görülmekte olan davalarda, adil yargılanma hakkına uygun olarak o davaların sanığına etkin itiraz yolları tanınması suretiyle delil olarak kullanılmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.", Yargıtay Ceza Genel Kurulu (Yargıtay), K. 2020/4 (14 Ocak 2020).

Doktrindeki bir görüşe göre, pişmanlık duyan kişi ile aktif edimi yerine getiren aynı kişi olmalıdır. Aksi durumda etkin pişmanlıktan yararlanmak mümkün olmayacaktır¹⁰². Bugün doktrinde ifade edilen çoğunluk görüşe göre ise, failin her ne kadar bizzat pişmanlık göstermesi gerekmekteyse de aktif davranışı elinde olmayan sebeplerle yerine getirememesi hâlinde, bu davranışı failin isteği ve yönlendirmesi doğrultusunda hareket eden üçüncü bir kişinin yapması mümkündür¹⁰³.

Bu husus özellikle malvarlığına karşı işlenen suçlar bakımından kendisini göstermektedir. TCK'nın 168'inci maddesinde düzenlenen malvarlığına karşı işlenen suçlarda etkin pişmanlıktan yararlanmak için, failin aynen iade veya tazmin yolu ile suçun işlenmesi sonucu ortaya çıkan zararı gidermesi gerekmektedir. Fail bizzat pişmanlık gösterip, maddi gücünün yeterli bulunmaması veya elinde olmayan diğer bazı sebeplerle aynen iade veya tazmini kendisi yerine getiremeye de üçüncü bir kişinin bu davranışı yerine getirmesi hâlinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanacaktır¹⁰⁴. Kanaatimizce de burada lehe yorum yapılarak, failin elinde olmayan sebepler ile aktif edimi kendisi yerine onun yönlendirmesi doğrultusunda üçüncü bir kişinin yerine getirmesi hâlinde etkin pişmanlığın oluştuğunu kabul etmek gerekmektedir. Bu yönde bir kabul, işlediği suçtan pişmanlık duyan failerin hukuk düzenine geri dönüşünü kolaylaştıracaktır. Suçun birden fazla fail tarafından işlenmesi ancak zararın tek bir fail tarafından karşılanması durumunda da diğer failerin tazmine karşı çıkmamak kaydıyla etkin pişmanlıktan yararlanması mümkündür¹⁰⁵.

Bu unsur altında incelenmesi gereken son husus pişmanlık göstermenin herhangi bir şekil şartına bağlı olup olmadığıdır. Doktrindeki hâkim fikre göre pişmanlığın mutlaka söz ile ortaya konulması gerekmemektedir. Davranış yoluyla da pişmanlığın gösterilmesi somut olayın özelliklerine göre mümkündür¹⁰⁶. Buradan çıkarılacak sonuç, pişmanlığın açık veya örtülü şekilde ortaya konulmasının mümkün olduğudur¹⁰⁷. Dolayısıyla, failin pişmanlığını ifade etmek için açıkça “pişmanım” demek

¹⁰² Abdullah Köşşekoğlu, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık”, (Proje Yöneticisi: Fatih Selami Mahmutoglu), *Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2008) 45; Doktrinde Özgenç, rüşvet suçunda kamu görevlisinin rüşvet aldığı para veya diğer şeylerin başkaları tarafından iade edilmesi hâlinde etkin pişmanlığın gündeme gelmeyeceğini savunmaktadır. Bkz. İzzet Özgenç, *İrtikap, Rüşvet ve Görevi Kötüye Kullanma Suçları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013) 109.

¹⁰³ Bayraktar, “Faal Nedamet”, 146; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 97.

¹⁰⁴ Kıldan, “Malvarlığına Karşı Suçlar”, 129; Hüseyin Eker, “Mala Karşı İşlenen Suçlarda Etkin Pişmanlık”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 100 (2012) 374; Aksi yönde bir görüş için bkz. Tezcan vd., *Ceza Özel Hukuku*, 948. Yazarlara göre TCK'nın 168'inci maddesinde “bizzat pişmanlık göstererek” şeklinde bir belirlemeye yer verildiğinden, zararın üçüncü kişiler tarafından karşılanması hâlinde etkin pişmanlığın gerçekleştiğinden bahsedilemeyecektir.

¹⁰⁵ “Mağdurun uğradığı zararın aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi halinde, zararın faillerden hangisi tarafından giderildiğine bakılmaksızın, tazmin edilmesi gereken herhangi bir zarar kalmadığından, tazmine karşı çıkmayan failerin tümü hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiğinde tereddüt bulunmamaktadır.”, Yargıtay 2. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2016/5543 (24 Mart 2016).

¹⁰⁶ Hakeri, *Genel Hükümler*, 519.

¹⁰⁷ Gödekli, “Etkin Pişmanlık”, 325.

şeklinde bir açıklamaya ihtiyaç bulunmamaktadır. Dış dünyadan bakıldığında mahkemede bu yönde bir kanaatin oluşması etkin pişmanlık kurumunun uygulanması için yeterlidir¹⁰⁸. Dolayısıyla pişmanlığın örtülü olarak ifade edilmesi durumunda da etkin pişmanlıktan yararlanılabilecektir.

III. ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN BAZI CEZA HUKUKU KURUMLARIYLA İLİŞKİSİ VE FARKLILIKLARI İLE CEZA MUHALEMESİ HUKUKU VE YAPTIRIM BAKIMINDAN SONUÇLARI

A. ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN BAZI CEZA HUKUKU KURUMLARIYLA İLİŞKİSİ VE FARKLILIKLARI

1. Hukuka Uygunluk Sebepleri

Kabul ettiğimiz suç teorisine göre suçun maddi, manevi ve hukuka aykırılık olmak üzere üç unsuru bulunmaktadır¹⁰⁹. Hukuka aykırılık unsuru, fiilin tüm hukuk düzeni ile çelişmesini ifade eder¹¹⁰. Hukuk düzeninin bütününden kaynaklanan ve varlığı hâlinde fiili hukuka uygun hâle getiren sebeplere ise hukuka uygunluk sebepleri denmektedir¹¹¹. Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı hâlinde hukuka aykırılık unsuru ortadan kalkacağından fiil suç teşkil etmeyecektir.

Etkin pişmanlık kurumu tam bu noktada hukuka uygunluk sebeplerinden ayrılmaktadır. Etkin pişmanlık kurumunun cezayı ortadan kaldıran veya azaltan bir şahsi sebep olduğundan yukarıda bahsedilmişti. Bu şahsi sebebin varlığı hâlinde fiil suç olma özelliğini kaybetmemekte, yalnızca bu sebep kendisinde bulunan faile ceza verilmemekte ya da daha az ceza verilmektedir¹¹². Hukuka uygunluk sebebinin varlığı hâlinde ise artık bir suçun varlığından bahsedilememektedir.

2. Gönüllü Vazgeçme

Gönüllü vazgeçme kurumu TCK'nın 36'ncı maddesinde; *“Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini*

¹⁰⁸ Doktrinde *Baba*, failin “pişman değilim” şeklinde bir açıklamada bulunmasına rağmen etkin pişmanlıktan yararlandırılmasının mümkün olduğunu belirtmektedir. Nitekim yazar bu kurum bakımından önemli olanın, yukarıda da belirtildiği üzere, salt bir pişmanlık beyanı olmadığını, olayın bütününe ilişkin mahkemede oluşan kanaatin belirleyici olduğunu belirtmektedir. Bkz. *Baba, Etkin Pişmanlık*, 100. Etkin pişmanlıktan yararlanmak istemediğini belirten sanıklar hakkında da bu hükümlerin işletilmesi gerektiğini belirten başka bir görüş için bkz. Şen- Eryıldız, *Suç Örgütü*, 382. Kanaatimizce, önce pişman olduğunu belirtip etkin pişmanlıktan yararlanma talebinde bulunan failin sonradan bu açıklamasından dönüp etkin pişmanlıktan yararlanmak istemediğini söylediği hâllerde olduğu gibi burada da etkin pişmanlık hükümlerinin tatbiki mümkün olmamalıdır. Nitekim çelişkili açıklamalarda bulunan failin pişmanlığının dahi iradi ve gönüllü olduğunu söylemek mümkün değil iken, pişman olmadığını açıkça belirten failin etkin pişmanlıktan yararlandırılması kurumun özülüyle de bağdaşmayacaktır.

¹⁰⁹ Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 264; Adem Sözüer, *Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2015) 11 vd; Akbulut, *Genel Hükümler*, 200-205.

¹¹⁰ Yüce, *Ceza Hukuku*, 249; Akbulut, *Genel Hükümler*, 466; ; Veli Özer Özbek - Koray Doğan, “Zorunluluk Halinin Hukuki Niteliği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (2007) 197.

¹¹¹ Özbek vd., *Genel Hükümler*, 284; Alacakaptan, *Suçun Unsurları*, 95; Öztürk - Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, 261; Elvan Keçelioğlu, “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK'nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 87 (2010) 301.

¹¹² Baki, “Etkin Pişmanlık”, 49; Akdağ, “Gönüllü Vazgeçme”, 93; Turan - Kodal, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları”, 508; Kır, “Yalan Tanıklık ve Etkin Pişmanlık”, 1127.

önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.” hükmü ile düzenlenmiştir. Gönüllü vazgeçme, suçun icrasına başladıktan sonra failin kendi iradesiyle icra hareketlerine devam etmemesi veya icra hareketlerinin tamamlanmasından sonra etkin bir davranışıyla neticenin gerçekleşmesini önlemesi olarak ifade edilebilir¹¹³. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere gönüllü vazgeçme yalnızca suçun tamamlanmasından önceki aşamada gerçekleşebilir.

Gönüllü vazgeçme ile etkin pişmanlık arasındaki farklardan ilki de budur. Gönüllü vazgeçme suçun tamamlanmasından önceki aşamada gerçekleşir iken, etkin pişmanlık suçun bütün unsurlarıyla tamamlanmasından sonra gündeme gelir¹¹⁴. Gönüllü vazgeçme TCK'nın “Genel Hükümler” kısmında düzenlendiğinden her suç bakımından uygulanma kabiliyetini haiz iken, etkin pişmanlık münhasıran kanunda etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilen suçlar bakımından tatbik edilebilir¹¹⁵. Gönüllü vazgeçmede bazen pasif bir davranış yeterli olmakta iken, etkin pişmanlıkta mutlaka failin aktif bir davranışta bulunması gerekmektedir¹¹⁶. Örneğin, suça başladıktan sonra henüz icra hareketlerini yaparken suçtan vazgeçen failin, bu suçtan dönme iradesi gönüllü vazgeçme için yeterlidir. Failin ayrıca aktif bir davranışta bulunması gerekmemektedir. Ancak etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen fail aktif bir davranışta bulunmak zorundadır. Bu aktif davranış, suç sonrası ortaya çıkan zararın giderilmesi şeklinde olabileceği gibi ilgili makamlara bilgi vererek suçun aydınlatılması veya suçluların yakalanmalarının sağlanması şeklinde de olabilir.

Etkin pişmanlık ile gönüllü vazgeçme kurumları arasındaki bir diğer farklılık ceza sorumluluğu bakımından kendini göstermektedir. TCK'nın 36'ncı maddesi, suçun icra hareketlerine başlayan ancak daha sonra gönüllü olarak suçtan vazgeçen kişiyi suça teşebbüsten cezalandırmamakta, sadece o zamana kadar tamam olan kısmın bir suç oluşturması hâlinde o suçtan ceza tayin etme yoluna

¹¹³ Özbek vd., *Genel Hükümler*, 487-488; İçel, *Genel Hükümler*, 473; Soyaslan, *Genel Hükümler*, 307; Aydın, “Suça Teşebbüs”, 103; Yılmaz, “Gönüllü Vazgeçme”, 2562; Sertaç Işıka, *Gönüllü Vazgeçme* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021) 73-76; Gürkan Özocak, *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018) 176; Alman Hukukundaki gönüllü vazgeçme kurumu hakkında detaylı bilgi için bkz. Gropp, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 355 vd.

¹¹⁴ Baba, *Etkin Pişmanlık*, 104; Akdağ, “Gönüllü Vazgeçme”, 93; Özer, *Etkin Pişmanlık*, 30; Yenidünya – İçer, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları”, 11; Kıldan, “Malvarlığına Karşı Suçlar”, 119; Eker, “Mala Karşı İşlenen Suçlar”, 373; Yılmaz, “Gönüllü Vazgeçme”, 2562; Turan - Kodal, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları”, 507; Ümit, “Kaçakçılıkla Mücadele”, 137; Şişman - Sarsıkoğlu, “Etkin Pişmanlık”, 1600; “5237 sayılı TCY'nın 5377 sayılı Yasayla Değişik 168.maddesi; bu maddede belirtilen malvarlığına karşı suçların tamamlanmasından sonra gerçekleşen etkin pişmanlık durumunda uygulanabileceğinden ve eylem kalkışma aşamasında kalıp, sanık tarafından henüz istediği paranın alınmamış olması nedeniyle ve sanığın pişmanlık göstererek zararı tazmini söz konusu olmadığından, ayın Yasanın 36. maddesinde tanımlanan gönüllü vazgeçmenin koşulları da bulunmadığından tebliğnamedeki bozma düşüncesi benimsenmemiştir.”, Yargıtay 13. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2012/27 (9 Ocak 2012).

¹¹⁵ Özer, *Etkin Pişmanlık*, 30; Baki, “Etkin Pişmanlık”, 50; Yenidünya – İçer, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları”, 11; Kıldan, “Malvarlığına Karşı Suçlar”, 119; Yılmaz, “Gönüllü Vazgeçme”, 2562.

¹¹⁶ Gödekli, “Etkin Pişmanlık”, 340; Yıldırım, “Sermaye Piyasası Suçları”, 237.

gitmektedir¹¹⁷. Etkin pişmanlığın varlığı hâlinde ise ortada tamamlanmış bir suç vardır. Pişmanlık gösterilen bu suç için bazı durumlarda indirimli ceza verilmekte iken, bazı durumlarda ceza tamamen ortadan kalkmaktadır¹¹⁸.

Bu iki kurumunun farklılıkları olduğu gibi bazı ortak yönleri de mevcuttur. Bu ortak yönlerden biri, her iki kurumun da haksızlığın unsurları ve kusurluluğun dışında değerlendirilmesidir¹¹⁹. Bu iki kurum arasındaki ortak yönlerden bir diğeri ise, iki kurumun da uygulanabilmesi için ortaya konulması gereken vazgeçme ve pişmanlık iradelerinin samimi olup olmadığının aranmayacak olmasıdır. Bu iradelerin gönüllü ve iradi olması kurumların uygulanması için yeterlidir¹²⁰. Ayrıca hem etkin pişmanlık hem de gönüllü vazgeçme şahsi nitelikte olduğundan, iştirak hâlinde işlenen suçlarda yalnızca şartları sağlayan suç ortaklarının bu kurumlardan yararlanması mümkündür¹²¹.

3. Af

Ceza hukukunda af, devletin suç işleyen kişiyi cezalandırma veya verilen cezayı infaz etme hakkından vazgeçmesi olarak tanımlanmaktadır¹²². Affin hukuki niteliğinin kamu davasını ve cezayı düşüren bir sebep olduğu kabul edilmektedir¹²³. Türk hukukunda iki af türü bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ceza mahkûmiyetini tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıran genel aftır¹²⁴. Diğeri ise hapis cezasının ceza infaz kurumunda çektirilmesine son veren, hapis cezasının ceza infaz kurumunda çektirilen süresini azaltan veya hapis cezasını adli para cezasına çeviren özel aftır.¹²⁵ Anayasa'nın

¹¹⁷ Işıka, *Gönüllü Vazgeçme*, 209-210; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 486-487; Akbulut, *Genel Hükümler*, 665; Özocak, *Suçta Teşebbüs*, 180.

¹¹⁸ Baki, "Etkin Pişmanlık", 51; Yenidünya – İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları", 112; Akdağ, "Gönüllü Vazgeçme", 110; Yıldırım, "Sermaye Piyasası Suçları", 235-236; Işıka, *Gönüllü Vazgeçme*, 206.

¹¹⁹ Yenidünya – İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları", 11; Koca - Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 445-446.

¹²⁰ Baba, *Etkin Pişmanlık*, 106-107; Aydın, "Suçta Teşebbüs", 105; Özer, *Etkin Pişmanlık*, 31; Özocak, *Suçta Teşebbüs*, 190-191.

¹²¹ Koca - Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 446; Akbulut, *Genel Hükümler*, 665; Aydın, "Suçta Teşebbüs", 106; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 22; Yenidünya – İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları", 7.

¹²² Seha L. Meray, *Ceza Hukukunda Af* (Ankara: Türk Hukuk Kurumu Müsabaka Neşriyatı, 1944) 4; Toroslu, *Genel Kısım*, 458; Akbulut, *Genel Hükümler*, 851.

¹²³ Erem, *Genel Hükümler*, 983; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 753; Akbulut, *Genel Hükümler*, 851.

¹²⁴ Servet Armağan, Anayasa Hukuku Açısından Af Yetkisinin Değerlendirmesi, *Anayasa Yargısı Dergisi* 17/1 (2001) 349; Kemal Gözler, "Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda Af Yetkisi", *Anayasa Yargısı Dergisi* 18 (2001) 298; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 753; Mesude Atila, "Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Hukuku'nda Af Kurumu", *Ankara Barosu Dergisi* 68/1 (2010) 276-277.

¹²⁵ Akbulut, *Genel Hükümler*, 854-855; Sulhi Dönmezer - Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt; III* (İstanbul: Der Yayınları, 2020) 415; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 756; Atila, "Af Kurumu", 277; Af kurumunun anayasal temelini Anayasa'nın 87'nci maddesi oluşturmakla birlikte, bu iki af türünün hukuki sonuçları ile farklılıkları TCK'nın 65'inci maddesinde düzenlenmiştir. İlgili madde şu şekildedir: "(1) Genel af halinde, kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar. (2) Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adli para cezasına çevrilebilir. (3) Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir."

87'nci maddesi hem genel af hem de özel af çıkarma yetkisini münhasıran yasama organına tanımıştır¹²⁶. Çok sınırlı hallerde Cumhurbaşkanı'nın da özel af çıkarma yetkisi bulunmaktadır¹²⁷.

Ceza hukukunda affin hukuki niteliği tartışmalıdır. Doktrinde hâkim görüş, affin bir yargı tasarrufu olmayıp yasama ve sınırlı hâllerde yürütme tasarrufu olan siyasi bir kurum olduğu kabul edilmektedir¹²⁸. Af kurumuna; adli hataların düzeltilmesi, kanunda müşahhas olarak belirtilen bazı suçları işleyen failerin affedilmesi, birtakım ağır toplumsal olayların yaşanmasından sonra toplumun yeniden kaynaştırılmak istenmesi veya diğer bazı hukuki veya siyasi sebeplerle başvurulmaktadır¹²⁹. Afların bazıları toplum tarafından kabul görmekte iken bazıları toplumda tepkiyle karşılanmaktadır¹³⁰.

Etkin pişmanlık ile af kurumu farklı müesseselerdir. Her şeyden önce af bir yasama tasarrufu iken etkin pişmanlık kural olarak yargı tasarrufudur. Genel affin varlığı hâlinde failin işlediği suçun tüm hukuki sonuçları ortadan kalmakta iken, etkin pişmanlıkta fiilin suç olma vasfı devam etmektedir. Özel afta ise failin hapis cezasının süresinde belli bir indirimde gidilmekte, hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilmekte veya hapis cezası adli para cezasına çevrilmektedir. Ancak bu durumun etkin pişmanlıkta olduğu gibi failin yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık veya yerine getirdiği aktif edim ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Şarta bağlı af mümkün olmakla birlikte¹³¹, kural olarak failin aftan yararlanabilmesi için pişmanlık duyması veya birtakım yükümlülükleri yerine getirmesi gerekmemektedir. Vakıa iki kurumun düzenleme amacı da birbirinden farklıdır. Nitekim affa çoğunlukla siyasi veya toplumsal nedenlerle başvurulurken, etkin pişmanlıkta amaç gerçekleştirdiği haksızlığı telafi etmek isteyen faili buna teşvik etmek, failin suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırmasını sağlamak, mağdurun zararını karşılamak veya başka suçların işlenmesini

¹²⁶ Bu yetki yasama organına ait olmakla birlikte af kanunu çıkarmak için diğer kanunlarda olduğu gibi basit çoğunluk değil nitelikli çoğunluk aranmaktadır. Dönmezer - Erman, *Cilt III*, 400; Af kurumu hakkında detaylı bilgi için bkz. Sibel Can, "Türk Hukukunda Af Kurumu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016) 1291-1312.

¹²⁷ Armağan, "Af Yetkisi", 350; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 756; Atila, "Af Kurumu", 282; Can, "Af Kurumu", 1294. Anayasa'nın 104'üncü maddesine göre Cumhurbaşkanı yalnızca üç hâlin varlığı durumunda kişilerin cezalarını hafifletme veya kaldırma yetkisine sahiptir. Bunlar; sürekli hastalık, sakatlık ve kocamadır.

¹²⁸ Selahattin Keyman, *Türk Hukukunda Af* (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1965) 5; Dönmezer - Erman, *Cilt III*, 390 vd; Toroslu, *Genel Kısım*, 458; Atila, "Af Kurumu", 278; Can, "Af Kurumu", 1295.

¹²⁹ Dönmezer - Erman, *Cilt III*, 385; Affin aşırı yığılma sebebiyle kapasitesi dolan cezaevlerini boşaltmak amacıyla da çıkarıldığını belirten görüş için bkz. Özbek vd., *Genel Hükümler*, 754.

¹³⁰ Can, "Af Kurumu", 1292. Af kurumuna karşı çıkan görüş için bkz. Cesare Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), *Suçlar ve Cezalar Hakkında* (Ankara: İmge Kitabevi, 2020) 217-219. Doktrinde Armağan, modern demokrasilerde sık ve kapsamlı afların yapılmadığını belirtmektedir. Bkz. Armağan, "Af Yetkisi", 347. Affin lehinde ve aleyhinde görüşler ve bu görüşlerin incelenmesi için bkz. Erem, *Genel Hükümler*, 983-985; Hasan Dursun, "Af Kavramına Genel Bir Bakış", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 85 (2009) 374-383. Doktrinde Özbek - Doğan - Bacaksız, af kurumunun varlığında bir sorun olmadığını, bu kurumu uygulayan organların çoğunlukla bu yetkisini toplumdaki adalet duygusunu rencide edecek tarzda ve siyasi saiklerle kullanmasının sorun teşkil ettiğini belirtmektedir. Bkz. Özbek vd., *Genel Hükümler*, 753.

¹³¹ Keyman, *Türk Hukukunda Af*, 61-63; Dursun, "Af Kavramı", 395.

engellemektir. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda etkin pişmanlık ile affin farklı nitelikte hukuki kurumlar olduğunu vurgulamaktadır¹³².

B. ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU VE YAPTIRIM BAKIMINDAN SONUÇLARI

1. Etkin Pişmanlığın Varlığı Hâlinde Verilecek Karar

Etkin pişmanlığın cezayı ortadan kaldıran veya azaltan bir şahsi sebep olduğuna yukarıda yeri geldikçe değinilmişti. Buna göre, etkin pişmanlığın varlığı hâlinde bazı durumlarda failin cezası pişmanlık hâli göz önünde bulundurularak indirilecektir. Ancak verilecek karar yine de “mahkûmiyet” kararı olacaktır. Etkin pişmanlığın düzenlendiği bazı hâllerde ise faile hiç ceza verilmeyecektir. Burada mahkeme tarafından verilmesi gereken karar Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (CMK) 223’üncü maddesinin dördüncü fıkrası¹³³ uyarınca, *ceza verilmesine yer olmadığı* kararıdır¹³⁴.

2. Etkin Pişmanlığın Varlığı Hâlinde Kamu Davasının Açılmasında Takdir Yetkisi

CMK, “kovuşturma mecburiyeti” ilkesini kabul eden bir muhakeme düzeni öngörmüştür¹³⁵. Buna göre soruşturma evresi sonunda Cumhuriyet savcısının yeterli şüpheye ulaşması hâlinde; önödeme, uzlaştırma ve seri muhakeme usulü gibi herhangi bir muhakeme engeli de bulunmamaktaysa, kural olarak bir iddianame düzenlenip, kamu davasının açılması için bu iddianamenin mahkemeye gönderilmesi mecburiyeti bulunmaktadır¹³⁶.

CMK, bazı durumlarda yeterli şüphenin bulunmasına rağmen, Cumhuriyet savcısına kamu davasının açılmasını talep edip etmeme noktasında bir takdir yetkisi vermiştir. Bu durumlar, cezanın

¹³² Bu doğrultuda örnek bir karar için bkz.: “Yargısal uygulamalar ve doktrindeki görüşler dikkate alındığında “etkin pişmanlık” düzenlemesi yapan yasaların, bir af yasası olmayıp terör örgütü mensubu olan sanıkların topluma kazandırılabilmesinin yanında esasen terör örgütlerinin insan kaynağının kurutulabilmesi, örgütün etkisizleştirilip ortadan kaldırılması ve işlenen suçların aydınlatılabilmesi amacıyla yönelik düzenlemeler olduğu görülmektedir.”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2019/1887 (5 Mart 2019).

¹³³ TCK m.223/4: “(4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen; a) Etkin pişmanlık, b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı, c) Karşılıklı hakaret, d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı, Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.”

¹³⁴ Nur Centel - Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınları, 2022) 858; Akbulut, *Genel Hükümler*, 666; Zafer, *Genel Hükümler*, 474; Gödekli, “Etkin Pişmanlık”, 285; Bahri Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022) 648; Ümit, “Kaçakçılıkla Mücadele”, 136.

¹³⁵ Centel - Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 552; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 151-152; Mustafa Özen, “Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi”, *Ankara Barosu Dergisi* 67/3 (2009) 19; Uğur Yiğit - İlhami Öztürk, *Yargı Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020) 426; Yakup Duranoğlu, “Kamu Davasının Açılmasında Geçerli Olan İlkeler [Kamu Davasının (Kovuşturmanın) Kamusalılığı, Davasız Muhakeme Olmaz, Kamu Davasında Mecburilik (Kovuşturma Mecburiyeti), Takdirilik (Maslahata Uygunluk) İlkeleri”, *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/1 (2021) 275.

¹³⁶ Centel - Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 552-553; Özen, “Kamu Davası”, 19; Hüseyin Şık, *Türk Adli Yargı Sisteminde Savcılık Kurumu* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018) 299; Yiğit - Öztürk, *Yargı Hukuku*, 426; Duranoğlu, “Kamu Davasının Açılmasında Geçerli Olan İlkeler”, 277.

ortadan kaldırılması sonucunu doğuran etkin pişmanlık hâllerinin varlığı ile şahsi cezasızlık nedenlerinin bulunmasıdır¹³⁷. Cumhuriyet savcısı bu takdir yetkisini kullanması hâlinde *kovuşturmaya yer olmadığı*¹³⁸ kararı verecektir.

Cumhuriyet savcısına bu yetkinin verilmesinin sebebi, kamu davasının açılması durumunda dahi mahkûmiyete hükmetmenin mümkün olmadığı hâllerde aynı nitelikte bir kararın soruşturma evresinde de verilmesini mümkün kılarak mahkemelerin iş yükünü azaltmak olarak ifade edilmektedir¹³⁹. Bu açıklamalardan çıkarılacak sonuca göre, cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık hükmünün varlığı hâlinde, Cumhuriyet savcısı, kamu davasının açılmasını talep edebileceği gibi takdir yetkisini kullanarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı da verebilir¹⁴⁰. Ancak önemle belirtmek gerekir ki bu durum yalnızca cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık düzenlemesinin varlığı hâlinde mümkündür¹⁴¹. Cezada indirim yapılması sonucunu doğuran etkin pişmanlık düzenlemesinin bulunduğu durumlarda Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verme yetkisi yoktur¹⁴².

3. Etkin Pişmanlığın Varlığı Hâlinde Uzlaştırma Süreci

Uzlaştırma, kural olarak takibi şikâyete bağlı suçlarda şüpheli veya sanık ile suçtan zarar görenin bir edim karşılığında uzlaşması sonucunda, şüpheli veya sanık hakkında kovuşturmaya yer olmadığı veya davanın düşmesi kararı¹⁴³ verilmesi sonucunu doğuran bir kurumdur¹⁴⁴.

¹³⁷ Centel - Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 554; Nevzat Toroslu - Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2018) 317-318; Yenisey - Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 668; Özen, "Kamu Davası", 20; Ümit, "Kaçakçılıkla Mücadele", 136; Duranoğlu, "Kamu Davasının Açılmasında Geçerli Olan İlkeler", 290.

¹³⁸ CMK m. 171/1: "Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir."

¹³⁹ Şahin - Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 35.

¹⁴⁰ Zafer, *Genel Hükümler*, 473; Gödekli, "Etkin Pişmanlık", 286.

¹⁴¹ Özen, "Kamu Davası", 20.

¹⁴² CMK'nın 171'inci maddesinin altıncı fıkrasıyla bazı suçların varlığı hâlinde Cumhuriyet savcısının kamu davasını açmadaki takdir yetkisi sınırlandırılmıştır. Fıkarda belirtilen suçların işlendiği hususunda Cumhuriyet savcısının yeterli şüpheyeye ulaşması hâlinde iddianame düzenleyerek kamu davası açma mecburiyeti bulunmaktadır. Fıkarda sayılan suçlardan biri de örgüt suçlarıdır. Buna göre; suç işlemek için örgüt kurma, yönetme veya örgüte üye olma suçları ile örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işleyen failin TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma talebinde bulunması hâlinde, Cumhuriyet savcısının kamu davasını açmada takdir yetkisini kullanarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı verme yetkisi bulunmamaktadır. İlgili fıkra şu şekildedir: "Bu madde hükümleri; a) Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, b) Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar, c) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, hakkında uygulanmaz."

¹⁴³ Üstlenilen edimin tek seferde yerine getirilmeyeceği kararlaştırılmışsa, soruşturma aşamasında kamu davasının açılmasının ertelenmesi, kovuşturma aşamasında ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir.

¹⁴⁴ Toroslu - Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 370; A. Uğur Eriş, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 13 (2018) 258-259; Centel - Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 581; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 59-60.

Uzlaştırmayı düzenleyen CMK'nın 253'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında etkin pişmanlık hükmü öngörülen suçlarda uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği düzenlenmişti¹⁴⁵. Ancak bu fıkra, 24.11.2016 tarihli ve 6763 sayılı Kanun ile değişiklik yapılarak, bu suçlar bakımından da uzlaştırma yoluna gidilmesinin önü açılmıştır. Dolayısıyla artık etkin pişmanlık düzenlemesi bulunan suçlar bakımından da uzlaştırma yoluna gidilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu sebeple, etkin pişmanlık hükmünün öngörüldüğü suç tipi uzlaştırmaya tâbi ise öncelikle uzlaştırma yoluna gidilecektir. Etkin pişmanlık hükmünün cezasızlık hâli öngörmesi veya indirim nedeni olması arasında bir farklılık yoktur¹⁴⁶.

4. Takdiri İndirim Nedenleri, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Hapis Cezasının Ertelenmesi ile Etkin Pişmanlık İlişkisi

Takdiri indirim nedenleri TCK'nın 62'nci maddesinde düzenlenmiştir¹⁴⁷. Maddenin ilk fıkrasında takdiri indirim nedenlerinin varlığı hâlinde failin cezasında belirli bir oranda indirim yapılacağı düzenlenmiş, ikinci fıkra ise takdiri indirim nedeni olarak kabul edilebilecek hususlar sınırlı sayıda olmak üzere ortaya konulmuştur¹⁴⁸. Bu nedenler arasında düzenlenen, “*fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışları*” göz önünde bulundurularak failin cezasında indirim yapılması, etkin pişmanlık kurumu ile benzerlik göstermektedir. Nitekim burada da failin pişmanlık hâli göz önünde bulundurulmaktadır¹⁴⁹. Ayrıca fail yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık sonucunda mağdurun zararını karşılamış, başka bir deyişle birtakım pozitif edimlerde bulunmuş

¹⁴⁵ Baba, *Etkin Pişmanlık*, 117.

¹⁴⁶ Kerim Çakır, “Uzlaştırmaların Kapsamı ve Şartları”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi – Hukuk Araştırmaları Dergisi* 34/1 (2018) 447-448.

¹⁴⁷ TCK m.62: “(1) Fail yararına cezaı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, yirmi beş yıl hapis cezası verilir. Diğer cezaların altıda birine kadarı indirilir. (2) Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmiş, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışları veya cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri (...) göz önünde bulundurulabilir. Ancak failin duruşmadaki mahkemeyi etkilemeye yönelik şekli tutum ve davranışları, takdiri indirim nedeni olarak dikkate alınmaz. Takdiri indirim nedenleri kararda gerekçeleriyle gösterilir.”

¹⁴⁸ TCK'nın 62'nci maddesinin ikinci fıkrasının ilk hâlinde takdiri indirim nedenleri örnek olarak sayılmıştı. Buna göre, somut olayda TCK'nın 62'nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilmeyen bir durumun da takdiri indirim nedeni olarak kabul edilmesi mümkündü. 12/5/2022 tarih ve 7406 sayılı Kanun ile maddede yapılan değişiklik sonucunda madde metni yukarıdaki hâlini almış, takdiri indirim nedenleri yalnızca kanunda yazılanlarla sınırlı olarak belirlenmiştir. Bu kanun değişikliğinin, maddede sayılanlar dışında kalan ancak uygulamada karşılaşılan birçok nedeni kapsam dışında bırakması sebebiyle isabetli olmadığını belirten ve bizim de katıldığımız görüş için bkz. Özbek vd., *Genel Hükümler*, 721; Yusuf Kaçar, “7406 Sayılı Kanun’la Değişik Türk Ceza Kanunu’nda Takdiri İndirim Nedenleri”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/2 (2022) 930. Değişiklik öncesinde ilgili fıkra şu şekildedeydi: “Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmiş, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususlar göz önünde bulundurulabilir. Takdiri indirim nedenleri kararda gösterilir.”

¹⁴⁹ Akbulut, *Genel Hükümler*, 938-939; Demirbaş, *Genel Hükümler*, 681.

olabilir¹⁵⁰. Tüm bunlar takdiri indirim nedeni olarak değerlendirilip failin cezasında indirime gidilebilir.

Görüleceği üzere burada takdiri indirim nedenleri ile etkin pişmanlık kurumu adeta iç içe geçmiş bulunmaktadır. Ancak yine de etkin pişmanlık kurumu takdiri indirim nedenlerinden farklı bir müessese olup, şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği her olayda bağımsız bir şekilde değerlendirilmelidir. Kanaatimizce somut olayda failin hem etkin pişmanlıktan yararlanması hem de hakkında takdiri indirim nedenlerinin uygulanması mümkündür. Ancak, iki kurumun da tatbiki aynı sebebe dayandırılmamalıdır¹⁵¹. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında fail hakkında takdiri indirim nedenleri ile etkin pişmanlığın aynı anda uygulanabileceğine hükmetmektedir¹⁵².

Takdiri indirim nedenleri bakımından söylenenlerin aynısı, failin CMK'nın 231'inci maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB)¹⁵³ müessesesinden yararlanıp yararlanmayacağına belirlenmesi noktasında da geçerlidir. Zira, bu müessesenin tatbiki bakımından da failin fiilden sonraki davranışları ve mağdurun zararını giderip gidermediği gibi hususlar göz önünde bulundurulmaktadır¹⁵⁴. Belirtmek gerekir ki failin etkin pişmanlık ile HAGB kurumundan birlikte yararlanmasının önünde de herhangi bir engel bulunmamaktadır. Yargıtay kararları da aynı doğrultudadır¹⁵⁵. Nitekim aralarında unsur benzerliği olsa da bu iki müessese farklı amaçlar doğrultusunda düzenlenen farklı kurumlardır.

¹⁵⁰ Mustafa Özen, "Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi* 15/1-2 (2009) 109-110; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 724.

¹⁵¹ Gödekli, "Etkin Pişmanlık", 346; Baba, *Etkin Pişmanlık*, 133; Irmak Koruculu, *Türk Ceza Hukukunda Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022) 340; Kaçar, "Takdiri İndirim Nedenleri", 939-940.

¹⁵² "Üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu itiraf eden bu nedenle hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanan ve duruşma tutanaklarına yansıyan olumsuz bir davranış ve/veya kişilik özelliği bulunmayan sanık hakkında; fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları ile cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkiler göz önünde bulundurularak takdiri indirim hükümlerinin uygulanması gerekirken, dosya kapsamına uygun yasal ve yeterli gerekçe göstermeksizin TCK'nın 62. maddesinin uygulamasına yer olmadığına karar verilmesi...", Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2017/4830 (10 Temmuz 2017).

¹⁵³ HAGB kurumunun düzenlendiği CMK'nın 231'inci maddesinin 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 ve 14'üncü fıkraları Anayasa Mahkemesinin 1/6/2023 tarihli ve E: 2022/120, K: 2023/107 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandıktan bir yıl sonra (1/8/2024) yürürlüğe girecektir.

¹⁵⁴ Bu konuda bkz. Devrim Güngör - Güneş Okuyucu Ergün, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016) 1955-1958; Özbek vd., *Genel Hükümler*, 613; Anıl Akyıldız, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17/3 (2020) 72-73; Muhammed Emre Tulay, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması; Yasal Şartların Yerindeliği ve Kararın Hukuki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/4 (2021) 486-488.

¹⁵⁵ "Verilen cezanın tür ve miktarı, karşılanması gereken kişisel ya da kamu zararının bulunmaması ve uygulanması talep edildiği halde sanık hakkında şartları oluşan ve CMK'nın 231/5. maddesinde düzenlenen ... hükümlerinin tatbiki gerekirken, yakalandıktan sonra mensup olduğu örgüt ve kişisel konumu ile ilgili samimi ifade verdiği kabul edilerek etkin pişmanlık uygulandığı halde bu kez "fiilden sonraki davranışları" aleyhe değerlendirilerek gerekçeler arasında çelişkiye düşülmek suretiyle talebin reddine karar verilmesi...", Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay), K. 2020/2065 (5 Mayıs 2020).

Son olarak, TCK'nın 51'inci maddesinde düzenlenen hapis cezasının ertelenmesi kurumu¹⁵⁶ ile etkin pişmanlık arasındaki ilişkiye de değinmek gerekmektedir. Nitekim hapis cezasının ertelenmesi kurumunun uygulanmasının şartlarından biri de failin suçu işledikten sonra yargılama sürecinde pişmanlık göstermesidir¹⁵⁷. Ayrıca failin bu kurumdan yararlanması mağdurun zararının karşılanmasına yönelik pozitif bir edimde bulunması şartına da bağlı kılınabilmektedir¹⁵⁸.

Etkin pişmanlıkta da fail yargılama sırasında pişmanlık gösterebilir ya da failden mağdurun zararlarının karşılanması istenebilir. Ancak, etkin pişmanlığın varlığı hâlinde faile ceza verilmemekte ya da indirimli cezaya hükmedilmekte iken, hapis cezasının ertelenmesi müessesesinde fail hakkında hükmedilen ceza infaz kurumu dışında çektirilmektedir¹⁵⁹. İki kurumun amaçları birbirinden tamamen farklı olmakla birlikte, bir arada uygulanmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Örneğin, etkin pişmanlıktan yararlanarak indirimli ceza alan failin cezası, TCK'nın 51'inci maddesinde sayılan diğer şartların da sağlanması durumunda ertelenebilir. Failin etkin pişmanlıktan yararlanır iken gösterdiği pişmanlık, bu kurumunun uygulanması sırasında da pişmanlık unsurunun gerçekleştiğine karine teşkil edebilir.

SONUÇ

Etkin pişmanlık; failin, suçun tamamlanmasından sonra işlediği suçtan pişmanlık duyarak, belirli bir süre içinde suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma veya adli makamlarla iş birliği yaparak verdiği bilgilerle suçun aydınlatılmasına katkı sağlama gibi aktif bir edimde bulunması karşılığında, cezanın ortadan kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran şahsi bir sebeptir.

Ceza kanunlarında etkin pişmanlık kurumuna yer verilmesinin temelde iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki, suçun tamamlanmasından sonra failin hatasını anlayarak sebep olduğu haksızlığı gidermesine imkân sağlamak, başka bir deyişle suç yolundan dönmesi için ona altın köprüler sunmaktır. İkinci neden ise, etkin pişmanlıkta bulunan failden alınan bilgiler ile diğer suç ortaklarının başka suçlar işlemesine engel olmak veya işlenen suçların ortaya çıkarılmasına katkı sağlamaktır.

¹⁵⁶ Hapis cezasının ertelenmesi müessesesi 765 sayılı TCK'da "koşullu af" niteliğindedir. Nitekim bu dönemde hapis cezası ertelenen kişinin denetim süresini olaysız geçirmesi hâlinde mahkûmiyet hükmü esasen gerçekleşmemiş sayılmaktaydı. 5237 sayılı TCK ise hapis cezasının ertelenmesi kurumunun hukuki niteliğini değiştirmiş, bu kurumu özel bir ceza infaz yöntemi olarak düzenlemiştir. İki kanun dönemindeki hapis cezasının ertelenmesi kurumuna ilişkin benzerlikler ve farklılıklara ilişkin değerlendirme için bkz. Faruk Turhan, "Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/3-4 (2006) 27-28.

¹⁵⁷ Turhan, "Cezaların Ertelenmesi", 37; Abdurrahman Ünlü, "Hapis Cezasının Ertelenmesi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/2 (2018) 16-17; Akbulut, *Genel Hükümler*, 850-851.

¹⁵⁸ Turhan, "Cezaların Ertelenmesi", 37-38; Hüseyin Denizhan, "Yeni Türk Ceza Kanununda Erteleme Kurumu Üzerine Bir İnceleme", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 65 (2006) 238-239.

¹⁵⁹ Ünlü, "Hapis Cezasının Ertelenmesi", 6-7; Denizhan, "Erteleme Kurumu", 214.

Birçok ÷lke ceza kanununda olduğu gibi TCK'da da etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. TCK etkin pişmanlığı tüm suçlarda geçerli olan genel bir kurum olarak düzenlememiştir. Etkin pişmanlık Türk hukukunda yalnızca kanunda münhasıran etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suç tiplerinde gündeme gelebilir. Malvarlığına karşı işlenen suçlar (TCK) ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu (TCK m. 221) etkin pişmanlık hükümlerinin sevk edildiği suçlara örnek olarak verilebilir.

Etkin pişmanlık hükümlerinin öngörüldüğü her bir suç tipinde farklı bir unsura yer verilebilecek olmakla birlikte, tüm etkin pişmanlık düzenlemeleri için geçerli olan ortak koşullar da bulunmaktadır. Bunları etkin pişmanlığın maddi ve manevi unsurları başlığı altında incelemek mümkündür.

Etkin pişmanlığın ilk maddi unsuru suçun tamamlanmış olmasıdır. Nitekim 5237 sayılı TCK bu kurumu yalnızca suçun tamamlanmasından sonraki aşamaya özgülemiştir. Etkin pişmanlığın diğer maddi unsuru, etkin pişmanlık hükmünün ilgili suç tipi açasından kanunda münhasıran düzenlenmiş olmasıdır. Nitekim TCK etkin pişmanlığa genel bir hüküm olarak yer vermemiş, yalnızca açıkça düzenlediği suçlarda etkin pişmanlığın gerçekeşebileceğini kabul etmiştir. Etkin pişmanlığın bir diğer maddi unsuru failin aktif bir edimde bulunmasıdır. Nitekim etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen failin pişmanlık iradesini ortaya koymasını tek başına yeterli değildir. TCK, bazı suç tiplerinde etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen failden suçun işlenmesi ile ortaya çıkan zararları sonuçların giderilmesini beklemekte iken, diğer bazı suç tiplerinde adli makamlara verilen bilgiler ile sonradan işlenecek suçların önlenmesinde ya da işlenmiş olan suçların ortaya çıkarılmasında katkı sağlamasını beklemektedir. Etkin pişmanlık hükümlerinin düzenlendiği diğer suçlarda farklı aktif edimlere yer verildiği de gör÷lmektedir. Etkin pişmanlığın son maddi unsuru ise pişmanlık iradesinin kanununda belirtilen süre içinde ortaya konulmasıdır. Failin istediği herhangi bir zamanda etkin pişmanlığın şartlarını sağlaması bu kurumdan yararlanacağı anlamına gelmemekte, kanunda öngör÷len zaman diliminin ya da muhakeme aşamasının geçirilmemesi gerekmektedir.

Etkin pişmanlığın ilk manevi unsuru failin işlediği suçtan pişmanlık duymasıdır. Pişmanlığın iradi ve gönüllü olması etkin pişmanlığın ikinci manevi unsurudur. Pişmanlığın samimi bir pişmanlık olması gerekmemektedir. Esasen bunun belirlenmesi de ceza ve ceza muhakemesi hukuku yöntemleriyle pek mümkün değildir. Ayrıca her zaman bir ceza tehdidinin söz konusu olduğu etkin pişmanlık durumunda tamamıyla samimi bir pişmanlığın gösterilmesi de beklenebilir bir Őey değildir. Etkin pişmanlığın son manevi unsuru ise failin bizzat pişmanlık göstermesidir. Pişmanlık ağıklamasını herhangi bir Şekil Şartına bağlı olmamakla birlikte mutlaka fail tarafından yapılmalıdır. Bununla birlikte, failin elinde olmayan nedenlerle aktif edimi bizzat kendisinin yerine getiremediği

durumlarda, kendisinin yönlendirmesi ve onayı ile üçüncü bir kişinin aktif edimi yerine getirmesi hâlinde etkin pişmanlığın bu şartı gerçekleşmiş olacaktır.

Cezayı ortadan kaldıran ya da azaltan şahsi bir sebep niteliğinde olan etkin pişmanlığın varlığı hâlinde, CMK'nın 223'üncü maddesinin dördüncü fıkrası gereği, mahkeme tarafından fail hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir. Ayrıca yalnızca cezanın ortadan kaldırılması sonucunu doğuran etkin pişmanlık hükmünün varlığı hâlinde Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığı kararının verilmesi de mümkündür. Nitekim CMK'nın 171'inci maddesinin birinci fıkrasında bu hâllerde Cumhuriyet savcısına kamu davasını açıp açmama noktasında takdir yetkisi verilmiştir.

Etkin pişmanlık hükmünün öngörüldüğü suç tipi uzlaştırmaya tâbi ise önce uzlaştırma yoluna gidilecektir. Takdiri indirim nedenlerinden biri olan, failin fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışlarının göz önünde bulundurulmasıyla, etkin pişmanlık hükmünün uygulandığı somut olayda ayrıca bu takdiri indirim nedeni uyarınca ceza indirimi yapılmasında da herhangi bir engel yoktur. Ancak iki kurumun da uygulanma sebebi ayrı ayrı gerekçelendirilmelidir. Hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanarak indirimli cezaya mahkûm edilen failin hapis cezasının TCK'nın 51'inci maddesindeki diğer şartların da mevcut olması hâlinde ertelenmesi mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 6. Baskı, 2019.
- Akdağ, Hale. "Gönüllü Vazgeçme". *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3/2 (2013) 91-126.
- Akyıldız, Anıl. "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar". *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17/3 (2020) 65-88.
- Alacakaptan, Uğur. *Suçun Unsurları*. Ankara: Sevinç Matbaası, 2. Baskı, 1975.
- Armağan, Servet. "Anayasa Hukuku Açısından Af Yetkisinin Değerlendirmesi". *Anayasa Yargısı Dergisi* 17/1 (2001) 347-363.
- Arslan, Çetin. "Karşılıksız Çek Suçunda Etkin Pişmanlık". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 1/5 (2011) 159-210.
- Arslantürk, Mustafa. *Etkin Pişmanlık-Vazgeçme-Cezasızlık*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2018.
- Artuk, Mehmet Emin vd. *TCK Şerhi Özel Hükümler 4.Cilt*. Ankara: Turhan Kitabevi, 1. Baskı, 2009.

- Artuk, Mehmet Emin vd. *TCK Şerhi Özel Hükümler 4.Cilt*. Ankara: Turhan Kitabevi, 1. Baskı, 2009.
- Artuk, Mehmet Emin vd. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 20. Baskı, 2022.
- Ashworth, Andrew. *Principles Of Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press, 4. Baskı, 2003.
- Atila, Mesude. “Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Hukuku’nda Af Kurumu”. *Ankara Barosu Dergisi* 68/1 (2010) 275-284.
- Avcı, Mustafa. “Türk Ceza Kanunu, TCK Tasarıları ve Özellikle 2004 TCK Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi”. *Türk Ceza Kanunu Reformu-II Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBB Yayınları* 71 (2004) 199-232.
- Aydın, Devrim. “Suça Teşebbüs”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55/1 (2006) 85-113.
- Baba, Yasemin. *Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2013.
- Baki, Ensar. “Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık”. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* 2 (2016) 27-56.
- Bayraklı, Hasan Hüseyin. “Pişmanlık ve İslah Hükümleri Karşısında Vergi Kaçakçılık Suçlarının Konumu”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 8/31 (2017) 47-64.
- Bayraktar, Köksal. “Faal Nedamet”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 33/3-4 (1967) 122-154.
- Bayraktar, Köksal. “Türk Ceza Kanunu Tasarısına İlişkin Genel Bir Değerlendirme ve Genel Hükümler Üzerine Birkaç Eleştiri”. *Türk Ceza Kanunu Reformu-II Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBB Yayınları* 71 (2004) 21-36.
- Bayraktar, Köksal. “Malvarlığına Karşı Suçların Genel Özellikleri”. *Özel Ceza Hukuku Cilt IV - Malvarlığına Karşı Suçlar*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2018.
- Beccaria, Cesare. (Çev. Sami Selçuk). *Suçlar ve Cezalar Hakkında*. Ankara: İmge Kitabevi, 8. Baskı, 2020.
- Bekar, Elif. “Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK m.223)”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 75/1 (2017) 13-60.
- Can, Sibel. “Türk Hukukunda Af Kurumu”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016) 1291-1312.
- Centel, Nur vd. *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar Cilt: I*. İstanbul: Beta Yayınları, 4. Baskı, 2017.

- Centel, Nur - Zafer, Hamide. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 21. Baskı, 2022.
- Çakır, Kerim. “Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi – Hukuk Araştırmaları Dergisi* 34/1 (2018) 446-452.
- Demirbaş, Timur. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, 2019.
- Denizhan, Hüseyin. “Yeni Türk Ceza Kanununda Erteleme Kurumu Üzerine Bir İnceleme”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 65 (2006) 214-246.
- Donay, Süheyl. *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. İstanbul: Beta Yayınları, 1. Baskı, 2007.
- Dönmezer, Sulhi - Erman, Sahir. *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt: II*. İstanbul: Beta Yayınları, 12. Baskı, 1997.
- Dönmezer, Sulhi - Erman, Sahir. *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt: II*. İstanbul: Der Yayınları, 14. Baskı, 2019.
- Dönmezer, Sulhi - Erman, Sahir. *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt: III*. İstanbul: Der Yayınları, 14. Baskı, 2020.
- Duranoğlu, Yakup. “Kamu Davasının Açılmasında Geçerli Olan İlkeler [Kamu Davasının (Kovuşturmanın) Kamusalılığı, Davasız Muhakeme Olmaz, Kamu Davasında Mecburilik (Kovuşturma Mecburiyeti), Takdirilik (Maslahata Uygunluk) İlkeleri]”. *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/1 (2021) 265-296.
- Dursun, Hasan. “Af Kavramına Genel Bir Bakış”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 85 (2009) 373-402.
- Eker, Hüseyin. “Mala Karşı İşlenen Suçlarda Etkin Pişmanlık”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 100 (2012) 363-388.
- Elligıram, Büşra. *İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Erem, Faruk. *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Cilt: I Genel Hükümler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 8. Baskı, 1968.
- Erem, Faruk vd. *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, 1997.
- Eriş, A. Uğur. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 137 (2018) 241-271.
- Erra, Carlo. (Çev. Sahir Erman). “Teşebbüste İhtiyariyle Vazgeçme”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 10/3 – 4 (1944) 679-720.

- Gerçekler, Hasan. *Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt: I*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, 2018.
- Giyik, Abdulkaki. “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 134 (2018) 71-114.
- Giyik, Abdulkaki. “Bir Etkin Pişmanlık Hâli Olarak Azmettirenin Ortaya Çık[arıl]masının Sağlanması (TCK m. 38/3)”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1 (2023) 319-369.
- Gödekli, Mehmet. “Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 7/29 (2017) 277-360.
- Gözler, Kemal. “Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda Af Yetkisi”. *Anayasa Yargısı Dergisi* 18 (2001) 298-329.
- Gropp, Walter. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. Berlin: Springer, 4. Baskı, 2015.
- Güngör, Devrim – Okuyucu Ergün, Güneş. “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016) 1951-1965.
- Hafizoğulları, Zeki – Aygün Eşitli, Ezgi. “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/2 (2015) 93-120.
- Hafizoğulları, Zeki - Özen, Muharrem. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler-Topluma Karşı Suçlar*. Ankara: US-A Yayıncılık, 1. Baskı, 2012.
- Hakeri, Hakan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 22. Baskı, 2019.
- Heinrich, Bernd. (Editör: Yener Ünver). *Ceza Hukuku Genel Kısım-I*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2014.
- Işıka, Sertaç. *Gönüllü Vazgeçme*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2021.
- İçel, Kayıhan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınları, 5. Baskı, 2014.
- İçer, Zafer. “Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçunda Etkin Pişmanlık (TCK.m.110)”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Bülent TAHIROĞLU'na Armağan* 23/3 (2017) 773-792.
- Kaçar, Yusuf. “7406 Sayılı Kanun’la Değişik Türk Ceza Kanunu’nda Takdiri İndirim Nedenleri”. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/2 (2022) 925-948.
- Katoğlu, Tuğrul. “Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar”. *Mülkiye Dergisi* 29/246 (2005) 133-157.

- Kavlak, Cihan. *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2017.
- Keçelioğlu, Elvan. “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 87 (2010) 299-321.
- Keyman, Selahattin. *Türk Hukukunda Af*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, 1965.
- Kıldan, İsmail Turgut. “Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlarda Etkin Pişmanlık Hükmünün Uygulanabilme Koşulları”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 1/8 (2012) 115-139.
- Kır, Feyza. “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272) ve Etkin Pişmanlık”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70/3 (2021) 1107-1132.
- Koca, Mahmut - Üzülmez, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, 2020.
- Koca, Mahmut - Üzülmez, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 6. Baskı, 2019.
- Koruculu, Irmak. *Türk Ceza Hukukunda Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2022.
- Köşsekoğlu, Abdullah. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık”. (Proje Yöneticisi: Fatih Selami Mahmutoğlu), *Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2008.
- Meray, Seha L. *Ceza Hukukunda Af*. Ankara: Türk Hukuk Kurumu Müsabaka Neşriyatı, 1. Baskı, 1944.
- Önder, Ayhan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt: II-III*. İstanbul: Beta Yayınları, 2. Baskı, 1992.
- Özbek, Veli Özer - Doğan, Koray. “Zorunluluk Hâlinin Hukuki Niteliği”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (2007) 195-222.
- Özbek, Veli Özer. “Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması Suçu (TCK m. 245)”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu’na Armağan 9/Özel Sayı (2007) 1019-1063.
- Özbek, Veli Özer vd. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, 2019.
- Özbek, Veli Özer vd. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık: 13. Baskı, 2022.
- Özen, Mustafa. “Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi”. *Ankara Barosu Dergisi* 67/3 (2009) 17-28.

- Özen, Mustafa. “Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi* 15/1-2 (2009) 75-120.
- Özen, Mustafa. *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, 4. Baskı, 2019.
- Özer, İbrahim. *Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Özgenç, İzzet. *İrtikap, Rüşvet ve Görevi Kötüye Kullanma Suçları*. Ankara: Seçkin Yayınları, 1. Baskı, 2013.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 15. Baskı, 2019.
- Özocak, Gürkan. *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2018.
- Öztürk, Bahri - Erdem, Mustafa Ruhan. *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 20. Baskı, 2020.
- Öztürk, Bahri vd. *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, 2022.
- Saka, Güngör. “İhtiyariyle Vazgeçme ve Faal Nedamet”. *Adalet Dergisi* 78/5 (1988) 93-97.
- Sarıtaş, Erkan. *Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları (TCK m. 220-221)*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2018.
- Soyaslan, Doğan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 4. Baskı, 2012.
- Soyaslan, Doğan. *Teşebbüs Suçu*. Ankara: Kazancı Yayınları, 1. Baskı, 1994.
- Sözüer, Adem. *Suçta Teşebbüs*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1. Baskı, 1994.
- Sözüer, Adem. *Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2015.
- Şahin, Cumhur - Göktürk, Neslihan. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, 2022.
- Şen, Ersan - Eryıldız, Hüsnü Sefa. *Suç Örgütü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2020.
- Şık, Hüseyin. *Türk Adli Yargı Sisteminde Savcılık Kurumu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2018.
- Şişman, Günden - Sarsıkoğlu, Şenel. “Vergi Kaçakçılığı Suçunda Etkin Pişmanlık”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 30/3 (2022) 1591-1625.

- Tezcan, Durmuş vd. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 17. Baskı, 2019.
- Toroslu, Nevzat. *Ceza Hukuku Genel Kısım*. Ankara: Savaş Yayınevi, 19. Baskı, 2013.
- Toroslu, Nevzat. *Ceza Hukuku Özel Kısım*. Ankara: Savaş Yayınevi, 8. Baskı, 2015.
- Toroslu, Nevzat - Feyzioğlu, Metin. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 18. Baskı, 2018.
- Tozman, Önder. *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2017.
- Tulay, Muhammed Emre. “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması; Yasal Şartların Yerindeliği ve Kararın Hukuki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/4 (2021) 477-525.
- Turan, Hüseyin - Kodal, Osman. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları Yönünden Kamu Görevlisi ile Sağlık Meslek Mensuplarının Suçu Bildirmemesine Yönelik Düzenlemenin Etkin Pişmanlık Kurumuna Etkisi”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7/13 (2019) 501-522.
- Turhan, Faruk. “Yeni Türk Ceza Kanunu’na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/3-4 (2006) 27-54.
- Ümit, Ceyda. “Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda Etkin Pişmanlık Uygulaması: Yasal Gelişmeler Işığında Analitik Bir İnceleme”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/1 (2021) 133-147.
- Ünlü, Abdurrahman. “Hapis Cezasının Ertelenmesi”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/2 (2018) 4-28.
- Ünlü, Ömer. *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)*. Ankara: Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Yenidünya, Ahmet Caner - İçer, Zafer. “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan* 19/2 (2013) 797-828.
- Yenidünya, Ahmet Caner - İçer, Zafer. “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık”. *Fasikül Dergisi* 38 (2013) 11-51.
- Yenisey, Feridun - Nuhoğlu, Ayşe. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2018.
- Yıldırım, Evrim. “Sermaye Piyasası Suçları Açısından Etkin Pişmanlık”. *Ankara Barosu Dergisi* 2 (2014) 231-268.
- Yıldız, Ali Kemal. “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)”. *Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan* 2/2 (2004) 293-298.

Yıldız, İlknur Ebiz. *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Yılmaz, Enes. “Suçun Özel Bir Görünüş Şekli Olarak Gönüllü Vazgeçme”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016) 2553-2603.

Yılma Furtuna, Elif - Laloğlu, Arzu. “7394 Sayılı Kanun Bağlamında Vergi Kaçakçılığı Suçunda Etkin Pişmanlık Müessesesi Üzerine Bir Değerlendirme”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/2 (2022) 347-372.

Zafer, Hamide. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınları, 7. Baskı, 2019.

Mahkeme Kararları

AYM, Anayasa Mahkemesi. K. 2010/19 (28 Ocak 2010) <https://www.anayasa.gov.tr>

BAM, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi. K. 2020/468 (13 Temmuz 2020) <https://legalbank.net>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2020/159 (10 Mart 2020) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2018/121 (27 Mart 2018) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay 4. Ceza Dairesi. K. 2012/23032, (5 Kasım 2012) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay 3. Ceza Dairesi. K. 2022/4388, (14 Eylül 2022) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay 16. Ceza Dairesi. K. 2019/7597 (4 Aralık 2019) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay 9. Ceza Dairesi. K. 2007/4161 (14 Mayıs 2007) <https://legalbank.net>

Yargıtay, Yargıtay 9. Ceza Dairesi. K. 2005/9775 (26 Aralık 2005) <https://legalbank.net>

Yargıtay, Yargıtay 16. Ceza Dairesi. K. 2019/7025 (18 Kasım 2019) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay 9. Ceza Dairesi. K. 2006/7597 (25 Aralık 2006) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay 16. Ceza Dairesi. K. 2017/3 (24 Nisan 2017) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay 16. Ceza Dairesi. K. 2020/6026 (7 Aralık 2020) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2020/147 (3 Mart 2020) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay 16. Ceza Dairesi. K. 2019/8143 (6 Aralık 2019) <https://www.kazanci.com.tr>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2020/4 (14 Ocak 2020) <https://karararama.yargitay.gov.tr>

Yargıtay, Yargıtay 2. Ceza Dairesi. K. 2016/5543 (24 Mart 2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr>

Yargıtay, Yargıtay 13. Ceza Dairesi. K. 2012/27 (9 Ocak 2012) <https://karararama.yargitay.gov.tr>

Yargıtay, Yargıtay 16. Ceza Dairesi. K. 2019/1887 (5 Mart 2019) <https://karararama.yargitay.gov.tr>

Yargıtay, Yargıtay 16. Ceza Dairesi. K. 2020/2065 (5 Mayıs 2020) <https://karararama.yargitay.gov.tr>

Çevrimiçi Kaynaklar

Selçuk, Sami. “Suç Sonrası Etkin Cayma (1)”. *Timetürk* (8 Aralık 2009).
<https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-i.html>

Selçuk, Sami. “Suç Sonrası Etkin Cayma (2)”. *Timetürk* (22 Aralık 2009).
<https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-2.html>

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Erişim 19 Ağustos 2020. <https://sozluk.gov.tr>